

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน

คำนำ

กระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชนคือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชนและได้ยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ถึงปัจจุบัน และปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ กับการก้าวอย่างเข้าสู่ปีที่ ๕๗ ของการก่อตั้งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความสำคัญกับการสานต่อการทำงานเคียงข้างประชาชน ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนในการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และใช้ความรู้ คู่คุณธรรมในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเอง จึงได้วางยุทธศาสตร์หลักที่มุ่งเน้นไปที่เรื่องการสร้างชุมชนแห่งความสุข (Community Happiness) โดยเน้นการขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการในระดับพื้นที่ (Area-Based) ยึดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเป้าหมายในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

เอกสาร “การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน” เล่มนี้ ได้เสนอหลักการ สาระสำคัญของการดำเนินงานตามแนวคิดและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาหมู่บ้านที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้เจ้าหน้าที่จังหวัด อำเภอ และผู้สนใจได้นำไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มีเป้าหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงและมีความสุขต่อไป

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน
มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

หน้า

คำนำ		
สารบัญ		
บทที่ ๑	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๔
	๑. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๔
	๒. กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๖
	๓. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๖
	๔. ระดับของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๘
	๕. รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๙
	๖. จากแนวคิดสู่ภาคปฏิบัติเส้นทาง “เศรษฐกิจพอเพียง”	๑๑
บทที่ ๒	การส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑๒
	๑. การก่อเกิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๔๙ – ๒๕๕๑	๑๒
	๒. การยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความเป็นต้นแบบ ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๖๐	๑๗
	๓. การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน	๓๒
บทที่ ๓	การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน	๓๘
	๑. ดำเนินการประเมินผลหมู่บ้าน	๔๑
	๒. สร้างแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔๑
	๓. ขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔๒
	๔. ประเมินผลหมู่บ้านและการจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้าน	๔๖
	๕. รักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	๔๖
บรรณานุกรม		๔๙

บทที่ ๑

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการ และใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

และเมื่อคราวเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี ๒๕๔๐ ได้เห็นประโยชน์อย่างชัดเจนขึ้นเมื่อวิกฤติเศรษฐกิจของสังคมไทยที่สะสมต่อเนื่องหลายปี ความฟุ้งเฟ้อจากภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดีและพอเพียง มีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ระมัดระวัง ขาดความประหยัด และขาดสติที่จะปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทรงเห็นความสำคัญของความ “พออยู่พอกิน” ซึ่งมีผลต่อราษฎรและประเทศชาติ ที่สำคัญคือเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนไทยดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักประมาณตน และดำรงชีวิตอย่างรู้จัก “คิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำริที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการ

มีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ **ความพอเพียง** หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย **ความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง** ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกใน **คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต** และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี ”

ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง “...คำว่าพอเพียง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของตนเอง มีความหมายว่า “พอมีพอกิน”...วันนั้น ได้พูดถึงว่าเรา ควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมี พอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศมีพอมีพอกินก็ยิ่งดีพอเพียงหมายความว่าพอกินมี อยู่ไม่พุ่มพวย ไม่หุงหาก็ได้แต่ว่าพอเพียงก็คือพอเท่านั้นเอง คนเราถ้าพอใน ความต้องการมันก็จะมีความโลภน้อย ก็จะเบียดเบียนคนอื่นน้อย พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ฉะนั้นความพอเพียงนี้ ก็ แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล...” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๑ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน (กรมการปกครอง, ๒๕๔๒: ๑) จากกระแส พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดการระดมความคิดในวงกว้างจากทุกฝ่าย อาทิ นักวิชาการข้าราชการ ประชาชนนักคิดทุกระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยน้อมนำเอากระแสพระราชดำริมาปฏิบัติและวิธีการที่จะผลักดันให้บังเกิดผลสำเร็จ

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (๒๕๕๐: ๓๑) ได้กล่าวถึงความหมาย ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการ พัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความ จำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งใน การนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความ อดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรอบคอบ รอบรู้และความระมัดระวัง ในการดำเนินงานหรือประกอบกิจการงานใด ๆ มีความเพียงพอ พออยู่ พอกินในการดำรงชีวิต ทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชนและมีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในศาสนา เพื่อสังคมที่สงบสุข กินดีอยู่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ภายใต้กรอบแนวคิด “๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข” กล่าวคือ ๓ ห่วง ประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยที่ทั้งหมดยังขึ้นอยู่กับ ๒ เงื่อนไข คือ การมีความรู้และคุณธรรม สามารถดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล สามารถ จำแนกได้ ดังนี้

แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๕๑: ข

๓. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ณัฐพงศ์ ทองภักดี (๒๕๕๐: ๑๑) กล่าวถึง การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับพฤติกรรมของบุคคลว่า พฤติกรรมอย่างเดียวกันถ้าทำภายใต้เงื่อนไขเดียวกันอาจมีความพอเพียง แต่ถ้าทำภายใต้เงื่อนไขที่ต่างกันอาจไม่เพียงพอ การจะทำความเข้าใจจึงไม่ สามารถประเมินเพียงการมองพฤติกรรมปลายทางได้ แต่ควรมองถึงปลายทางที่ตัดสินใจภายใต้ เงื่อนไขและในสภาพแวดล้อม ในขณะนั้น ด้วยว่าเป็นตามองค์ประกอบของความพอเพียงหรือไม่ พฤติกรรมนั้นมีความเสี่ยงเพียงใด และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงหรือยั่งยืนหรือไม่ ดังนั้น การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมี ประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ความเข้าใจผิดคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรเท่านั้น ปรัชญานี้ ไม่สามารถใช้ได้กับการบริหารในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาครัฐวิสาหกิจ เหตุที่คนจำนวน มากคิดว่าเศรษฐกิจ

พอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรก็เนื่องจากว่าความสนใจในการประยุกต์ใช้ ในระยะแรกได้เริ่มต้นอย่างจริงจังในภาคเกษตรกรรมก่อน เนื่องจากภาคเกษตรยังขาด ความสามารถในการพัฒนา และขาดหลักการบริหารอย่างสูง นอกจากนี้ ภาคเกษตรยังเป็นภาคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่มี ความเกี่ยวข้องกับสังคมเมืองหรือภาคการเกษตรที่อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง แท้จริงแล้วการมี พลวัตกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและบริหารในทุกภาค ส่วนและทุกสาขาอาชีพได้เป็นอย่างดี ไม่จำเป็นจะต้องเป็นในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๘:๔๐-๔๑) กล่าวว่า เราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชนและระดับรัฐ ได้ดังนี้

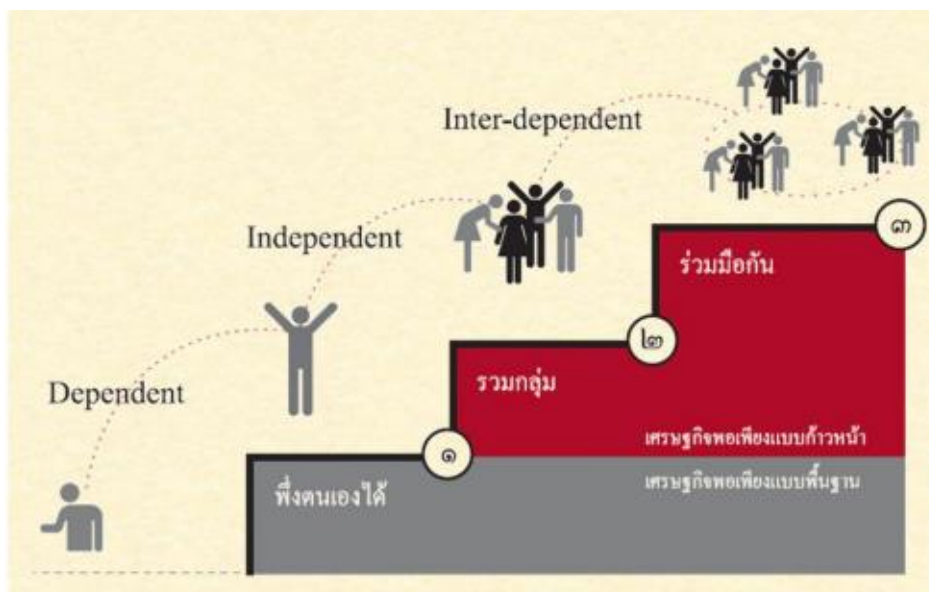
๑) ในระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบน พื้นฐานของการรู้ จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ โดยไม่ เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พยายามพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์

๒) ความพึงพอใจในระดับชุมชน เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีระดับความเพียงพอในระดับ ครอบครัว เป็นพื้นฐานแล้ว สมาชิกสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทาง ปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชนได้รวมกลุ่มเพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและความสามารถที่ ตนมีอยู่ เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิตที่มีความช่วยเหลือแบ่งปันกัน จนเป็นพื้นฐานให้เกิด การรวมกลุ่มในสังคมสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ พอเพียงของชุมชนโดยรวมในการดำเนินชีวิตที่สมดุลอย่างแท้จริง

๓) ความพอเพียงในระดับรัฐหรือระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากกำรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ และ ประสบการณ์ตลอดจนร่วมมือพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคมแห่ง ความพอเพียงในที่สุด รู้แจ้งเห็นจริงด้วยเหตุผลที่ว่า พื้นฐานของประเทศเป็นอย่างไร ก็สามารถวาง นโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาความก้าวหน้าได้โดยไม่คิดว่าการพัฒนาไม่ยั่งยืน ดังนั้นการนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการมี ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่ จะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเห็นถึงประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน การดำเนินชีวิต สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนหลักความรู้และ หลักคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลอย่างยั่งยืน

๔. ระดับของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (๒๕๕๐: ๘๓-๘๑) อธิบายถึงระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่เลี้ยงตนเองบนพื้นฐานของความประหยัดและการลด ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีการ รวมตัวกันเพื่อร่วมกัน ดำเนินงานมีการสร้างเครือข่ายโดยประสานความร่วมมือกับภายนอก เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบ ก้าวหน้า ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ระดับ ดังต่อไปนี้

แผนภาพแสดงระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งที่มา: พิพัฒน์ยอดพฤติการ, ๒๕๕๐: ๘๕

๑) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง (Dependent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว มีลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเอง สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัว มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดการลด ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ

๒) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (Independent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ ก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือเมื่อบุคคลหรือครอบครัวมีความพอเพียง ในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้ง ด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความ ร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชน

๓) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม (Inter-dependent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียง แบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงใน ระดับที่สองแล้วก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับ ธนาคารและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการจำหน่าย ด้านการบริหารจัดการเพื่อการขยาย

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการการศึกษา ด้าน สังคมและศาสนาให้ได้รับประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย การจำแนกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น แสดงให้ เห็นถึงการพัฒนาที่เริ่มต้น จากหลักของการพึ่งตนเอง โดยเปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเองไม่ได้หรือต้องคอย อาศัยผู้อื่นอยู่ ตลอดเวลาเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง เป็นอิสระแล้วจึงค่อยๆพัฒนาขึ้นมาเป็น การ แลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันจนนำไปสู่การพึ่งพิงช่วยเหลือกัน และสงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกัน

๕. รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ สามารถจำแนกระดับกลุ่มที่นำแนวทางไปปฏิบัติได้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกลุ่มพัฒนากรอบ แนวคิดทาง ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒๕๔๖ : ๑๓๘-๑๓๙) โดยคณะทำงานโครงการ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้สรุปสังคมวิเคราะห์ผลการสัมมนาจากการระดม สมอผู้นำชุมชน จากทุกภาคของประเทศไทยที่ร่วมกันทบทวนถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ประจำวัน พบว่า มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) **ระดับจิตสำนึก** เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุข และความพอใจ ในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และความรู้สึกถึงความพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบสัมมาอาชีพ เลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ แม้ว่าจะระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคน จะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก ๓ ประการ ร่วมกัน ได้แก่ การใช้ชีวิต บนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

๒) **ระดับปฏิบัติ** ผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่ได้นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน ระดับปฏิบัติ โดยแบ่งได้ ๔ ชั้น ได้แก่

๒.๑) การพึ่งตนเองได้ คือ ต้องพยายามพึ่งตนเองให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน ให้แต่ละ ครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี

๒.๒) การอยู่อย่างพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง ให้ ตนเองอยู่ได้ อย่างสมดุล มีความสุขที่แท้จริงโดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือ ดำเนินชีวิตอย่างเกิน พอดีจนต้องไปเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

๒.๓) การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร คือ การรู้ จักให้และรู้จักแบ่งปัน ซึ่งจะช่วยให้ เกิดวัฒนธรรมที่ดี อีกทั้งเป็นการช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

๒.๔) การอยู่ดียิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้ คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ จาก ธรรมชาติและประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการระมัดระวังในการกระทำใดๆ ต่อไป

๓) **ระดับปฏิเวธ** (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) คือ การวัดผลจากการปฏิบัติตามหลักการ ข้างต้น กล่าวคือ สมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนา จิตใจ ให้เกิดความ พอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ระดับการศึกษา ขนาดของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม รายได้ รายจ่าย การถือครอง ที่ดิน รวมถึงการได้รับ ข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ ยกเว้น หนี้สินเท่านั้น ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการ เลือกดำนชีวิตตาม แนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

สุเมธ ตันติเวชกุล (๒๕๔๙ :๑๑๗ -๑๑๘) ได้แบ่งระดับของบุคคลในสังคมในเรื่องการ ประยุกต์ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติ แบ่งได้ ๒ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้ มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะ ต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้ง เสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการร่วมกันของคนในสังคม และ อยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่าง สมดุล เพื่อจะได้ละเว้นต่อการประพฤติดิฉิมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิพิจารณา อย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความเป็นเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละ สถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนสามารถพึ่งตนเองได้ และ เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

๒) ระดับชุมชน ประกอบด้วย บุคคล ครอบครัว ที่มีความพอเพียงแล้ว ที่ใฝ่หา ความก้าวหน้าบน พื้นฐานของความพอเพียง คือ มีความรู้ และคุณธรรม เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้ รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสม กับสถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละ ชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคคลหลาย สถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมี เหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความ ซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ แบ่งปันกันระหว่างสมาชิกในชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่ง เป็นภูมิคุ้มกันที่ดี ของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่ง สามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๙:๑๙๒) ได้ กล่าวว่า ไม่ใช่ เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต่อไป ทั้งนี้ จำแนกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

๑) ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัว อยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไร เกินตัวดำเนินชีวิตโดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้ และมีการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มา เลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ประหยัด และไม่ตระหนี่ ลด ละ เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแล รักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชนและสังคม รอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ อย่างเหมาะสม

๒) ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคีสร้างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอก ชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์กร การเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยเหลือดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้ อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความ เข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

๓) ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการ วางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมใน การดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง ระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่ง ความพอเพียงในที่สุด

๖. จากแนวคิดสู่ภาคปฏิบัติเส้นทาง “เศรษฐกิจพอเพียง”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส เรื่องความพอมีพอกิน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของ “เศรษฐกิจพอเพียง” แม้จะมีการพูดถึงถึงแนวคิดที่ว่าอย่างกว้างขวางใน ๓๑ ปี แต่หลังการนำมา ประยุกต์ใช้ แผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแห่งชาติที่จัดทำโดยคณะกรรมการส่งเสริม ศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้ สนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจ พอเพียง ดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, ๒๕๔๔)

๑) ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตน ตั้งแต่ ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล เศรษฐกิจพอเพียงและชีวิตที่พอเพียงเกิดได้เพราะใจที่พอเพียง

๒) เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ที่สำคัญ คือ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของ วัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

๓) เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือ การพอมี พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ผิดเคียงนัก

๔) เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือ การที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ประชาชนมีการรวมกลุ่มในด้านเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพต่างๆ มีการ พัฒนาชุมชนอย่างสมดุล และผสมผสานทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านจิตใจ

๕) เศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ จะต้องมีการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสาย กลาง จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับให้มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา ความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๖) ใช้ศาสนธรรมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร ต่อการ มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยเป็นผู้มีสติมั่นคงและปัญญาที่ เฉียบแหลมอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นผู้ไม่ประมาทในที่ทั้งปวง

๗) ส่งเสริมเกษตรตามทฤษฎีใหม่ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการแบ่งใช้ที่ดิน อย่างจำกัด หรือแบ่งเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ ปลูกข้าว ปลูกผักผลไม้ ไม้ยืนต้น เป็นต้น

๘) ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และรายจ่ายน้อยลง การเพิ่มรายได้อาจทำได้ โดยการส่งเสริมอาชีพหลัก อาชีพรอง อาชีพเสริม โดยการใช้นโยบายพื้นฐานหรือนโยบายที่เหมาะสม การลดรายจ่าย อาจทำได้โดยการลด ละ เลิก อบายมุข

บทที่ ๒

การส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๑. การก่อเกิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑

จากภารกิจกรมการพัฒนาชุมชน ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศักยภาพวิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดหน้าที่ ประการหนึ่งในการพัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน ผู้นำชุมชน องค์การชุมชนและเครือข่ายองค์การชุมชน บริหารจัดการให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากภารกิจข้างต้น กระทรวงมหาดไทยจึงไว้วางใจมอบหมายภารกิจให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชน มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือปฏิบัติงานตามหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองบนความพอเพียง โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรมและรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะ กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากภารกิจของกรมฯ และภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทย กรมฯ จึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยยึดเป็นแนวทางการดำเนินงานตามภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ กรมการพัฒนาชุมชนจึงเริ่มดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านทั่วประเทศ จำนวน ๗๔,๔๓๕ หมู่บ้าน (ข้อมูลจำนวนหมู่บ้าน ตามประกาศกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๕๔๙) โดยส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ชุมชนเดินตามรอยเท้าพ่อสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน และสอดคล้องตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางผ่านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีรูปธรรมของความพอเพียงตามเกณฑ์ ๖ ด้าน ๑) การลดรายจ่าย ๒) การเพิ่มรายได้ ๓) การออม ๔) การเรียนรู้ ๕) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ ๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางดังนี้

**ตารางแสดงแบบประเมินและแบบรายงานผลตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด (๖x๒)**

ตัวชี้วัด	ระดับคะแนน			คะแนน ที่ได้
	๑	๒	๓	
๑. ด้านการ <u>ลด</u> รายจ่าย				
๑.๑ ครั้วเรือนทำสวนครัว	≤ ๕๐ % ของ คร. ทั้งหมด	๕๑ – ๗๕ % ของคร. ทั้งหมด	>๗๕ % ของคร.ทั้งหมด	
๑.๒ ครั้วเรือนปลอด อบายมุข	≤ ๕๐ % ของคร. ทั้งหมด	๕๑-๗๕ % ของคร. ทั้งหมด	>๗๕ % ของคร.ทั้งหมด	
๒. ด้านการ <u>เพิ่ม</u> รายได้				
๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพเสริม	≤ ๒๐ % ของคร. ทั้งหมด	๒๑-๓๐ % ของคร.ทั้งหมด	>๓๐ % ของคร.ทั้งหมด	
๒.๒ ครั้วเรือนใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสม	≤ ๓๐% ของคร. ทั้งหมด	๓๑-๕๐ % ของคร.ทั้งหมด	>๕๐ % ของคร.ทั้งหมด	
๓. ด้านการ <u>ประหยัด</u>				
๓.๑ ครั้วเรือน มีการออมทรัพย์	≤ ๕๐ %ของคร. ทั้งหมด	๕๑-๗๕ % ของคร. ทั้งหมด	>๗๕ % ของคร.ทั้งหมด	
๓.๒ ชุมชนมีกลุ่ม ออมทรัพย์	มี ๑ กลุ่ม	มี ๑ กลุ่มและมีกิจกรรม เพื่อหมู่บ้าน	๒ กลุ่มและเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย	
๔. ด้านการ <u>เรียนรู้</u>				
๔.๑ ชุมชนมีการสืบทอด และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างน้อย ๑ เรื่อง	มีกิจกรรมสืบทอดและใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ๑ อย่าง	มีกิจกรรมสืบทอดและใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒ อย่าง	
๔.๒ ครั้วเรือนมีการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน	มีกิจกรรมเรียนรู้ ๑ กิจกรรม	มีศูนย์เรียนรู้และการจัด กิจกรรม	มีเครือข่ายเรียนรู้กับ ชุมชนอื่น	

ตัวชี้วัด	ระดับคะแนน			คะแนน ที่ได้
	๑	๒	๓	
๕. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ๕.๑ ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ๕.๒ ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่	≤ ๕๐ % ของคร.ทั้งหมด มีการปลูกต้นไม้ ปีละ ๑ ครั้ง และดูแลรักษา	๕๑-๗๕ % ของคร.ทั้งหมด มีกิจกรรมการ ปลูกต้นไม้ ปีละ ๒-๓ ครั้ง	> ๗๕ % ของคร.ทั้งหมด มีกิจกรรมการปลูกต้นไม้ มากกว่า ๓ ครั้งขึ้นไป	
๖. ด้านการเอื้ออาทรต่อกัน ๖.๑ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา ๖.๒ ชุมชน “รู้จักสามัคคี”	≤ ๕๐ % ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๑ กิจกรรม	๕๑-๗๕ % ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๒ กิจกรรม	> ๗๕ % ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๓ กิจกรรมขึ้นไป	
รวมคะแนน				

- หมายเหตุ :**
๑. มท.สนับสนุนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ให้เป็นแนวทางสู่เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร
 ๒. จังหวัดสามารถพิจารณาดำเนินการให้มีการเพิ่มตัวชี้วัดได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

คำอธิบายตัวชี้วัด ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด
หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต

ตัวชี้วัด

คำอธิบาย

๑. ด้านการลดรายจ่าย

๑.๑ ครั้วเรือนทำสวนครัว

๑.๑ ครั้วเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านหรือ ใช้กระถาง/ภาชนะ ที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้ง การปลูกผักแบบแขวน ในกรณีพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกผักได้ อาจมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทนกันได้ เช่นพื้นที่ชาวเล มีการหา ปลากินเองเป็นต้น

๑.๒ ครั้วเรือนปลอดอบายมุข

๑.๒ สมาชิกทุกคนในครั้วเรือน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการ พนันประพฤตินอนอยู่ในศีลธรรมอันดี

๒. ด้านการเพิ่มรายได้

๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพเสริม

๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครั้วเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

**๒.๒ ครั้วเรือนใช้เทคโนโลยี
ที่เหมาะสม**

๒.๒ ครั้วเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบ อาชีพ หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกในครั้วเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพใน การเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่าการปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงาน ทดแทน ฯลฯ

๓. ด้านการประหยัด

๓.๑ ครั้วเรือนมีการออมทรัพย์

๓.๑ สมาชิกในครั้วเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบัน การเงิน/กลุ่มออมทรัพย์ฯ/หรือกลุ่มอื่นๆที่มีการรับฝากเงิน กับสมาชิก

๓.๒ ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ

๓.๒ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มี ลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ / กลุ่มออมทรัพย์สตรี/ กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

- มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

- การเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่างๆในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น

๔. ด้านการเรียนรู้

๔.๑ ชุมชนมีการสืบทอด

และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๑ ชุมชนมีการบันทึกภูมิปัญญาในรูปแบบต่างๆ

มีการถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

๔.๒ ครั้วเรือนมีการเรียนรู้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในชีวิตประจำวัน

๔.๒ คนในครั้วเรือนมีการพูดคุย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจัดเวทีการเรียนรู้
หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่
ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

๕. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๕.๑ ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่าง

ยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ๕.๑ ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า และประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผน จัดหาทรัพยากรทดแทน ควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูก พืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๕.๒ ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น เป็นหมู่บ้านน่าอยู่

๕.๒ ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

๖. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

๖.๑ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือ คนจนคนด้อยโอกาสและ คนประสบปัญหา

๖.๑ ชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และ คนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุน ชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎร ประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ในรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน เป็นต้น

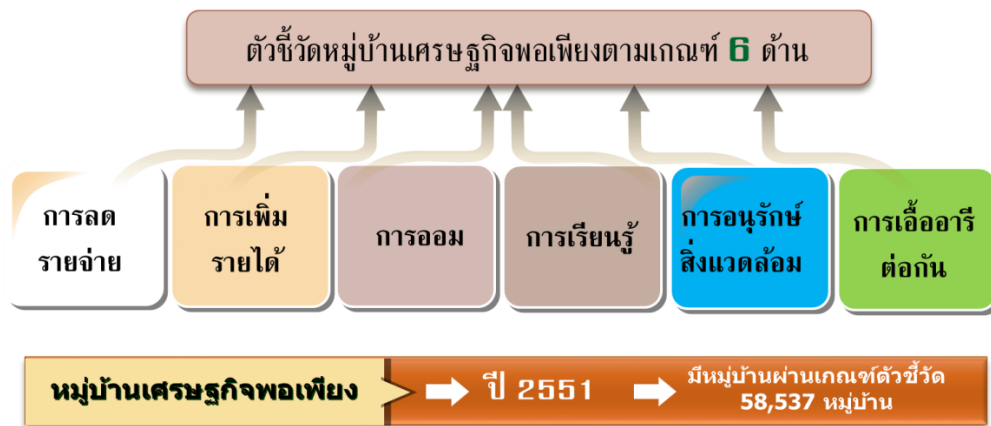
๖.๒ ชุมชน"รู้จักสามัคคี"

๖.๒ ชุมชนมีการมีการจัดทำแผนชุมชนและนำแผนไปสู่ การปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน

๐๐๐ ค่าคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมิน ๑๑๑

ต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๕๐ และต้องได้คะแนนครบทุกด้าน

ผลการดำเนินงานปรากฏว่า ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ โดยในปี ๒๕๕๑ มีหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ๔๘,๕๓๗ หมู่บ้าน

แผนภาพแสดงผลการดำเนินงานประเมินหมู่บ้านตามตัวชี้วัด ๖x๒

๒. การยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความเป็นต้นแบบ ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๐

ต่อมากรมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด ตามแผนภาพดังนี้

ระดับ พออยู่ พอกิน ต้องผ่าน 10-16 ตัวชี้วัด มีตัวชี้วัดหลักที่ต้องผ่าน 10 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดข้อ 1,2,4,8,10,13,16,17,20,21

ระดับ อยู่ดี กินดี ต้องผ่าน 17-22 ตัวชี้วัด มีตัวชี้วัดหลักที่ต้องผ่าน 17 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดข้อ 1,2,3,4,5,8,9,10,11,13,14,16,17,19,20,21,22

ระดับ มั่งมี ศรีสุข ผ่านตัวชี้วัดจำนวน 23 ตัวชี้วัด

แผนภาพแสดงตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลงของหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัยชุมชน)

ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน)

ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฯ มีกลุ่ม / องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

แบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม

ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม การพัฒนารายได้ ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน

***ทั้ง ๓ ระดับนี้ สามารถพัฒนาไปได้ทั้งในระดับของตนเอง หรือพัฒนาเป็นระดับ หรือเป็นขั้นตอนต่อไป

๒.๑ กลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพสูงสุด กระทรวงมหาดไทยจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

๑) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๕๒๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นที่ปรึกษา ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นกรรมการ

๒) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๖๔/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เรื่อง แต่งตั้ง คณะทำงานสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย โดยมี รองปลัดกระทรวงมหาดไทย(หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ผู้อำนวยการสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน เป็นเลขานุการ

๓) คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธาน ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ จังหวัดที่ประธานกรรมการมอบหมาย นายอำเภอทุกอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษาตามที่ประธานกรรมการเห็นสมควรแต่งตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธานกรรมการเห็นสมควรแต่งตั้งและจำจังหวัด เป็นกรรมการและมี พัฒนาการจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

๔) คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธานกรรมการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง และนายกเทศมนตรี

นคร/เมือง เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอที่ประธานกรรมการเห็นสมควรแต่งตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทุกตำบล กำนันทุกตำบล นายกเทศมนตรีตำบลทุกแห่ง เป็นกรรมการ และมี พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ

๕) ชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนฯ ระดับตำบล/หมู่บ้าน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอเป็น ที่ปรึกษา มีพัฒนาการเป็นหัวหน้าชุด อาสาพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มองค์กร/องค์กรในชุมชน เป็นชุดปฏิบัติการ

๒.๒ หน่วยงานภาคีการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- **กรม.** มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เห็นชอบให้ทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาชนบท ร่วมกันเป็นภาคี และให้การสนับสนุนการขับเคลื่อน ” ระเบียบวาระแห่งชุมชน”
- **การลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนระเบียบวาระชุมชน จำนวน ๒๑ หน่วยงาน**

ซึ่งมีโครงการร่วมกันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการ คือ

๑. จัดทำและยกระดับแผนชุมชนให้มีคุณภาพ
๒. ขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นเครื่องมือให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม

หน่วยงานที่ร่วมมือ มีดังนี้ **ระหว่าง** สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนา ชุมชน กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมที่ดิน กรมโยธาธิการและผังเมือง กรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กับ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมการเกษตร กรม สนับสนุนบริการสุขภาพ สำนักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สถาบัน พัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สมาคมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทย สมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชน ไทย สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคม สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบล

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ กระทรวงมหาดไทย จึงได้กำหนดกลไกในการขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง กระทรวงมหาดไทย (ศจพ.มท.) ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๑๐ / ๒๕๖๐ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐ โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นที่ปรึกษา ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้อำนวยการศูนย์ อธิปไตยกรมการพัฒนาชุมชน และที่ปรึกษา ด้านการปกครอง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและเลขานุการร่วม เพื่อให้ ศจพ.มท. เป็นกลไกขับเคลื่อนในระดับประเทศ

ในระดับจังหวัด ให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและ พัฒนาชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.)

ในระดับอำเภอ ให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ (ศจพ.อ.)

ในระดับตำบล ให้มีทีมตำบล

ในระดับหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๒.๓ การดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

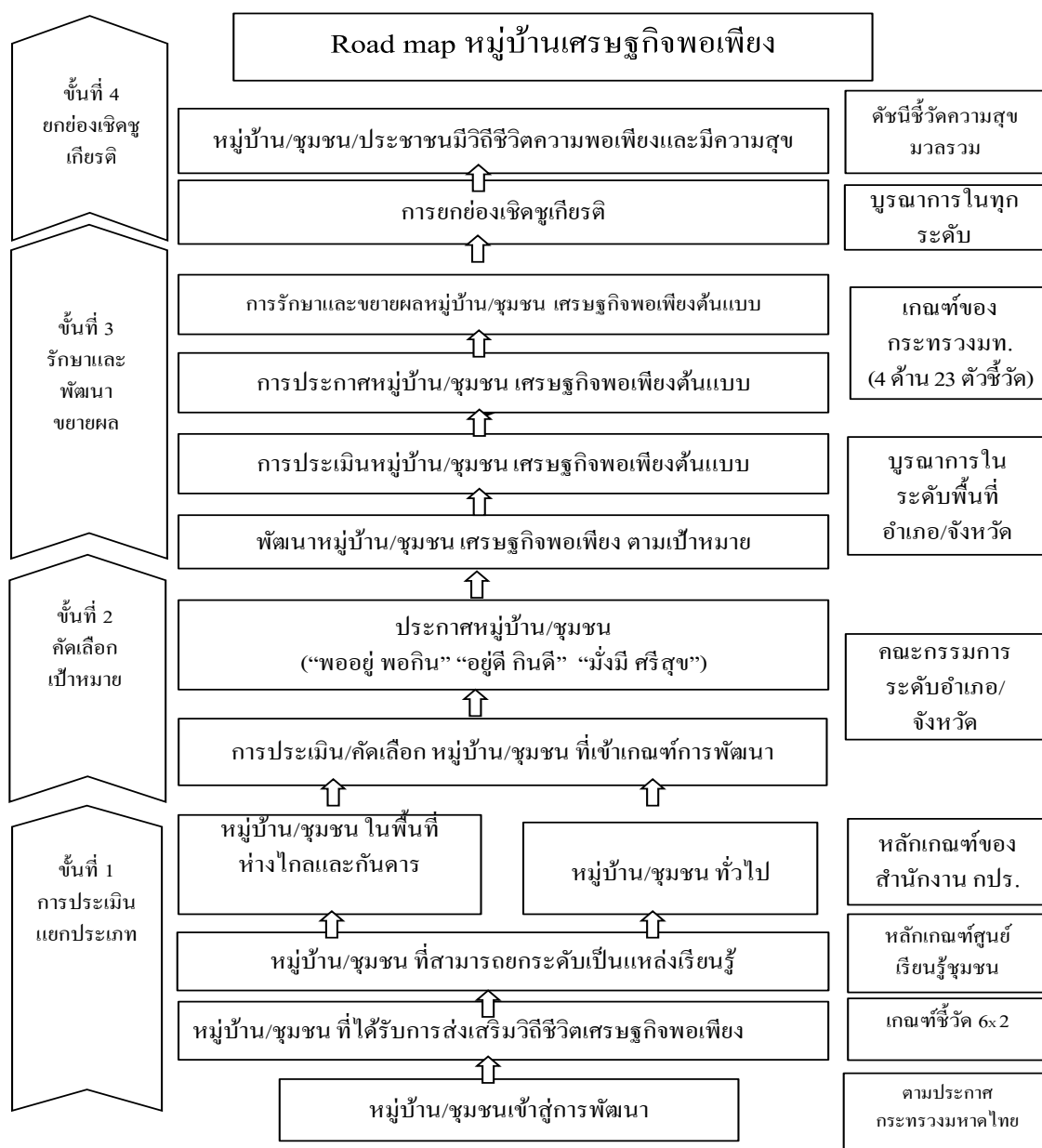
๒.๓.๑ กำหนดบทบาทภารกิจของกลไกขับเคลื่อนในระดับพื้นที่

๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน พร้อมด้วย พัฒนาการ อาสาสมัคร ดำเนินการกระตุ้นความคิดร่วมหาทางออกในการแก้ไขปัญหาของครัวเรือนและชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยตัวชี้วัด ๖x๒ นำหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ๖x๒ คือมีคะแนนรวมเกิน ๑๘ คะแนน มาทำการประเมินด้วยเกณฑ์ประเมิน ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด เพื่อจัดระดับหมู่บ้านเป็น ๓ ระดับ คือ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข”

นำหมู่บ้านที่ผ่านการจัดระดับ และมีความพร้อม มาดำเนินการ ส่งเสริมการพัฒนา ด้วยการสร้างความรู้ความสามารถของแกนนำชุมชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับครอบครัวพัฒนา พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนเอง

๒) คณะทำงานระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประเมินผลการพัฒนา รับรองและให้จังหวัดประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๒.๓.๒ Road map การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

แผนภาพแสดง Road map การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

การพัฒนาชนบทโดยนำแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้ เพื่อเป็นตัวแบบหรือแนวทางให้กับหน่วยงาน หมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชน นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่ ด้วยการประสานพลังระหว่างภาคีการพัฒนาในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ปรากฏชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน เอกชน สถาบันการศึกษาและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเกิดด้วยแนวคิดการบูรณาการในด้านต่างๆ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้

ขั้นตอนการดำเนินการ

การดำเนินการจัดเป็น ๔ ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑. การประเมินและการแยกประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน

๑) การพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินในหมู่บ้านตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ใช้ฐานข้อมูลกรมการปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๗๔,๔๓๕ หมู่บ้าน ตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละหมู่บ้าน โดยการประสานพลังการพัฒนาจากภายในชุมชน (Outside-in) โดยกระบวนการแผนชุมชน และพลังการส่งเสริม สนับสนุน ของหน่วยงานจากภายนอก ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของชุมชน

๒) ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ตามเกณฑ์ ประเมิน ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด โดยมีพัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา ทำให้หมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด

๓) ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์ ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัดแล้ว ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถของครอบครัวที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ กำหนดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้าน และทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ผู้สนใจจากภายนอกชุมชนซึ่งได้ดำเนินการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

๔) การดำเนินการส่งเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึง อัตลักษณ์และภูมิสังคมของแต่ละชุมชน เพื่อการใช้วิธีการในการส่งเสริมที่แตกต่างกัน ระหว่างในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ไป กับหมู่บ้านหรือชุมชน ในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ที่ใช้ในแนวทางการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงเป็นที่อยู่ของชาวเขา ชนกลุ่มน้อย พื้นที่พัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน พื้นที่ที่เส้นทางการคมนาคมยากลำบากห่างไกล เสี่ยงภัยมีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุม มีความเป็นอยู่ยากลำบาก ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาจึงต้องพิจารณาและศึกษาสภาพชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้ **เข้าใจ** เพื่อเลือกวิธีการ **เข้าถึง** เพื่อการ **พัฒนา** ที่สัมฤทธิ์ผล

ขั้นที่ ๒ การคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๑) การประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๖ ด้านแล้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะทำการประเมินหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อแยกระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชีวิตของกระทรวงมหาดไทย ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์จริงๆ เน้นในเชิงคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณ

๒) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจัดทำบัญชีหมู่บ้านเป้าหมาย โดยการนำผลการประเมินหมู่บ้านมาจัดประเภทของแต่ละหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน คือหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ เป็นหมู่บ้าน ระดับ “พออยู่ พอกิน” และขั้นก้าวหน้า คือหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้าน ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งทั้ง ๓ ระดับระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้ เฉพาะระดับของตนเอง ไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับหรือขั้นตอนต่อกันไป

๓) การตรวจสอบผลการประเมินหมู่บ้านและชุมชน และจัดเรียงลำดับ เพื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมาย โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนำเสนอผลการประเมินให้ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) พิจารณาตรวจสอบและจัดลำดับหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละระดับของจังหวัด พร้อมทั้งกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบของจังหวัด

ขั้นที่ ๓ การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายในแต่ละระดับ ของจังหวัดแล้วเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงต้องมีกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชน และศักยภาพของชุมชน คือ

๑) การเพิ่มศักยภาพ ของแกนนำชุมชน ให้มีความสามารถในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนได้ด้วยชุมชนเอง โดยให้ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต เป็นผู้รับผิดชอบฝึกอบรมสร้างแกนนำการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนจากหมู่บ้านเป้าหมาย

๒) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามเป้าหมายในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แยกเป็นหมู่บ้านระดับ “พออยู่ พอกิน” หมู่บ้านระดับ “อยู่ดี กินดี” และหมู่บ้าน ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” บ้านมุ่งหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นวิถีชีวิตของชุมชน จังหวัดจะจัดกิจกรรมเพื่อ

- สร้างการเรียนรู้ของประชาชนและเกิดการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- กิจกรรมเพิ่มทักษะการประกอบกิจกรรมการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน ทักษะการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามพื้นฐานของหมู่บ้านและระดับหมู่บ้านเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้เพื่อค้นหา

- กิจกรรมเพิ่มทักษะการบริหารจัดการชุมชน เป็นการทบทวน ปรับประยุกต์ขั้นตอน รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อสร้างความยั่งยืนของการพัฒนา หรือกิจกรรมสร้างการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย กิจกรรมสร้างความรัก ความเข้าใจ ความสมานฉันท์ สามัคคีในหมู่บ้าน

- สรุปผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ไปจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อขยายผลสู่หมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

รวมทั้ง การประเมินความ “อยู่เย็นเป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของชุมชน (Gross Village Happiness : GVH) เพื่อทราบผลกระทบของการพัฒนาของหมู่บ้านว่ามีระดับความสุขระดับใด

ขั้นที่ ๔ การยกย่องและเชิดชูเกียรติ

๑) การประกาศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยคณะกรรมการประเมินผลหลังการพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยเกณฑ์การประเมินผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (พิจารณาเกณฑ์การเป็นหมู่บ้านต้นแบบเพิ่มเพื่อให้เห็นเด่นชัด เช่น ความยั่งยืนของผลการพัฒนา ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของหมู่บ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ จังหวัดสามารถเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้เพื่อความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อแยกหมู่บ้านต้นแบบให้เห็นโดดเด่นต่างจากหมู่บ้านทั่วไป) ตรวจสอบและประกาศความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๒) สนับสนุนให้เข้าสู่กระบวนการ การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เพื่อรับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนให้บุคคล/ ชุมชนเข้าสู่กระบวนการประกวดดังกล่าว

๓) หมู่บ้านหรือชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชน และประชาชนมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข ด้วยการดำเนินกิจกรรมประจำวันอย่างพอเพียง ที่มีพฤติกรรมของชุมชนประกอบด้วย

- มีความพอประมาณ หมายถึงความพอเหมาะต่อความจำเป็นที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ยึดหลักความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- มีหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

- ด้วยเงื่อนไขความรู้ ที่ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

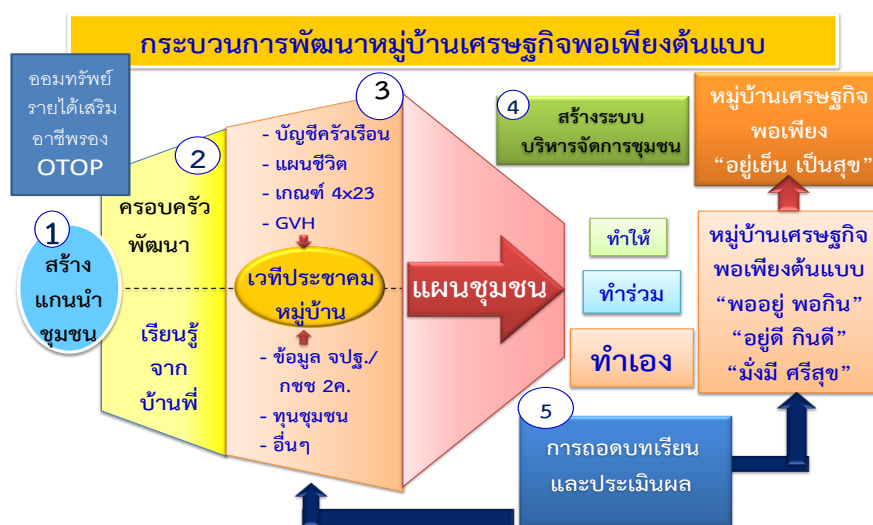
- พร้อมทั้งเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต อาศัยกระบวนการจากความสัมพันธ์ของประชาชนในการพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิชาการให้การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นๆ ต่อไป

๒.๓.๓ กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

กรมการพัฒนาชุมชนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อให้สังคมของหมู่บ้าน “อยู่เย็น เป็นสุข” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หมู่บ้านเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน ไม่ได้เลือกดำเนินการ

เฉพาะกิจกรรมหรือเฉพาะกลุ่มบุคคล และใช้แผนชุมชน ในการบูรณาการพื้นที่ดำเนินการและงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้ด้วยหน่วยงานเดียวโดยลำพัง การดำเนินงานจึงเป็นการขับเคลื่อน ในรูปแบบคณะกรรมการ ในทุกระดับ

การจัดกิจกรรมในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงมีขั้นตอนที่เริ่มจากการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของผู้นำให้เป็นแกนนำหรือหัวเรียวหัวแรงหลัก ในการนำประชาชนในหมู่บ้านให้ลุกขึ้น ทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการ ทำแผนชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงาน โดยคนในชุมชนเอง ผลักดัน สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินการ บริหาร จัดการในกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนา ซึ่งสามารถบูรณาการกิจกรรมต่างๆ จากทุกหน่วยงาน โดยมี **แผนชุมชน** เป็นเครื่องกำกับการพัฒนา เมื่อได้ดำเนินการมีประสบการณ์ มีความรู้ จัดทำเป็น **ชุดความรู้** มีหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดความรู้ จัดเป็น **แหล่งเรียนรู้** หรือศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อการขยายผลใน ฐานะหมู่บ้านต้นแบบต่อไป ซึ่งผลการจัดโครงการต่างๆ นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ปัญหา อนุรักษ์ เพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนแล้ว ยังสามารถ **สร้างภาวะผู้นำ** เสริมทักษะการจัดการและพัฒนา กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เสริมสร้างเครือข่ายของภาคประชาชน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถ **สร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย** ระหว่างกันทั้งกับหน่วยงาน กับองค์กร กับหมู่บ้านอื่น ๆ ในลักษณะพี่สอนน้อง รวมทั้งใช้การถอดบทเรียนการพัฒนาและการประเมินตามเกณฑ์เครื่องมือ เพื่อวางแผนและหมุนวนการพัฒนาไปอย่างไม่สิ้นสุด โดยสรุปเป็นรูปแบบจำลองกระบวนการพัฒนาได้ ทั้งหมด ๕ ขั้นตอนหลัก ดังนี้

แผนภาพแสดงกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลใหม่ ที่ยังไม่ผ่านกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเริ่มต้นจากขั้นตอนที่ ๑ ถึงขั้นตอนที่ ๕ ด้วยระยะเวลาดำเนินการในรอบหนึ่งปีงบประมาณ สำหรับหมู่บ้านที่ผ่านการพัฒนามาแล้ว เป็นกระบวนการทบทวนและขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง โดยจัดเวทีเพื่อดำเนินการในขั้นตอนที่ ๓ ทั้งนี้ ถ้าหมู่บ้านได้รับงบประมาณจากหน่วยงานภาคีการพัฒนา หรืออยู่ในแผนของชุมชน ที่คิดร่วมกันว่าต้องดำเนินการจากขั้นตอนที่ ๑

ก็สามารถดำเนินการได้ โดยการเพิ่มจำนวนแกนนำหมู่บ้าน การเพิ่มจำนวนครัวเรือนต้นแบบ การเพิ่มทักษะและส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชน เป็นต้น

๒.๔ แนวทางและขั้นตอนการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

แผนภาพแสดงกระบวนการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๒.๔.๑ กลไกบริหารการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กลไกในกระบวนการประเมินหมู่บ้านในแต่ละระดับ ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด อาจใช้ศูนย์ปฏิบัติการจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือตามที่แต่ละจังหวัดพิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง

๒.๔.๒ การเตรียมความพร้อมก่อนการประเมินหมู่บ้าน

- ๑) กรมฯ จัดทำคู่มือ คำอธิบายตัวชี้วัด วิธีการ ขั้นตอน การประเมิน
- ๒) การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประเมินในทุกกระดับ จังหวัด อำเภอ
- ๓) จังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุนการประเมินหมู่บ้านฯ ติดตามตรวจสอบรับรอง
- ๔) คณะทำงานระดับ อำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของจังหวัด

- ๕) ห้วงระยะเวลาของการประเมิน ให้ประเมินผลการดำเนินงานของหมู่บ้าน ดังนี้
- ประเมินเบื้องต้นเพื่อจัดระดับหมู่บ้านเป็น ๓ ระดับ ประมาณเดือน เมษายน – พฤษภาคม
 - ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามหมู่บ้านเป้าหมาย ประมาณเดือน มิถุนายน – กรกฎาคม
 - ประเมินหมู่บ้านเพื่อเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดำเนินการตรวจสอบ/รับรองและประกาศผลเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ประมาณวันที่ ๑ – ๑๕ สิงหาคม
- สำหรับในปีต่อไปให้ดำเนินการประเมินหมู่บ้านตามห้วงเวลาของการจัดเก็บข้อมูล จปฐ.

๒.๔.๓ การประเมินหมู่บ้านและการจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้าน

- ๑) ระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมเวทีประชาคมในการให้ข้อมูลตามแบบประเมินหมู่บ้านฯ
- ๒) ระดับตำบล คณะทำงานฯ ผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลการประเมินหมู่บ้านฯ บันทึกข้อมูลการพัฒนาของหมู่บ้าน โดยใช้เวทีประชาคม เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตรวจสอบ ยืนยันความครบถ้วน ถูกต้องข้อมูลของหมู่บ้านฯ
- ๓) ระดับอำเภอ คณะทำงานฯ พิจารณาตรวจสอบการประเมินหมู่บ้านของแต่ละตำบล และจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้านฯ ส่งจังหวัด
- ๔) ระดับจังหวัด รวบรวมทะเบียนข้อมูลหมู่บ้านฯ ที่อำเภอประเมินแล้วเป็นระดับ ๓ ระดับส่งข้อมูลให้กรมการพัฒนาชุมชน

๒.๔.๔ การส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้าน

- ๑) หมู่บ้าน ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาตามเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด
- ๒) ตำบล ให้การสนับสนุนประสานพลังการพัฒนาภายในชุมชน จากภายในชุมชน และภายนอกชุมชน
- ๓) อำเภอ ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ และประสานการพัฒนากับหน่วยงาน
- ๔) จังหวัด สนับสนุนประสานการพัฒนา กับหน่วยงาน และติดตามการพัฒนาหมู่บ้าน

๒.๔.๕ การประกาศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

- ๑) ระดับอำเภอ พิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อเป็นต้นแบบ (ในกรณีที่หมู่บ้านมีผลคะแนนการประเมินตามตัวชี้วัดเท่ากัน อาจพิจารณาเพิ่มเติมจากระบบการบริหารจัดการชุมชน ศักยภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้ และความยั่งยืน หรือเหตุผลประการอื่นๆ เป็นองค์ประกอบเพิ่มเติม) และจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้านฯ ส่งจังหวัด
- ๒) ระดับจังหวัด ตรวจสอบ รับรองหมู่บ้าน และประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ส่งผลให้กรมการพัฒนาชุมชน
- ๓) กรมการพัฒนาชุมชน รวบรวม สรุปผลของแต่ละจังหวัดเป็นภาพรวมของประเทศ นำเสนอ ปลัดกระทรวงมหาดไทยเพื่อทราบและเผยแพร่ข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

๒.๔.๖ การประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระยะเวลา ๒ ปี

- จังหวัด ดำเนินการประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
- ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีระยะเวลา ๒ ปี หลังจากการประกาศ

๒.๔.๗ พื้นที่สำหรับการประเมิน

ดำเนินการประเมินในหมู่บ้านวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์ชี้วัด ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัด ๖ X ๒) เป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับศักยภาพ ให้มีความสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านใดมีคุณสมบัติทั้ง ๒ ประการนี้ จึงจัดให้มีการประเมินเพื่อจัดระดับ

๒.๔.๘ วิธีการกรอกข้อมูลในแบบประเมิน

- ๑) ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับศึกษาคู่มือ แนวทาง
 - ๒) สร้างความเข้าใจแก่ผู้ประเมินในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน
 - ๓) ดำเนินการกรอกข้อมูลในแบบประเมิน เริ่มจากการกรอรายละเอียดหน้าแรกให้ครบทุกข้อความ ดำเนินการประเมินให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด ข้อใดที่ผ่านการประเมินแล้ว ให้ทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ☒
 - ๔) คำอธิบายตัวชี้วัด ๒๓ ตัวชี้วัด (เอกสารแนบท้าย)
- เมื่อดำเนินการประเมินจนครบ ๒๓ ข้อแล้ว หลังจากนั้นให้ตรวจสอบข้อมูลตัวชี้วัดที่ผ่าน และตัวชี้วัดหลัก เพื่อจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๒.๔.๙ เกณฑ์การจัดระดับหมู่บ้าน

ระดับพออยู่ พอกิน หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับพออยู่ พอกิน เงื่อนไข คือ ดำเนินการครบทั้ง ๒ ข้อ

- ๑) มีตัวชี้วัดผ่านจำนวน ๑๐- ๑๖ ตัวชี้วัด
- ๒) และต้องผ่านตัวชี้วัดหลักจำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด
(ได้แก่ตัวชี้วัดเฉพาะเครื่องหมาย ★ ในข้อ ๑,๒,๔,๘,๑๐,๑๓,๑๖,๑๗,๒๐,๒๑)

ระดับอยู่ดี กินดี หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับอยู่ดี กินดี เงื่อนไข คือ ดำเนินการครบทั้ง ๒ ข้อ

- ๑) มีตัวชี้วัดผ่าน ๑๗-๒๒ ตัวชี้วัด
- ๒) และต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก ๑๗ ตัวชี้วัด (ได้แก่ตัวชี้วัดที่มีเครื่องหมาย ★ และ ★★ ในข้อ ๑,๒,๓,๔,๕,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๓,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒)

ระดับมั่งมี ศรีสุข หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมั่งมี ศรีสุข ต้องผ่านการประเมินครบ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด

หากหมู่บ้านใดไม่สามารถจัดระดับได้ จะอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ๖ X ๒ เป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อดำเนินการจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน ลงนามรับรอง และให้ผู้ร่วมประเมินหมู่บ้าน (ศจพ.ตำบล) ลงนามรับรอง เพื่อส่งผลการประเมินให้อำเภอ และจังหวัดดำเนินการตามกระบวนการประเมินต่อไป

ตารางแสดงตัวชี้วัดสำหรับการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
1. ด้านจิตใจและสังคม ประกอบด้วย ๗ ตัวชี้วัด			
★๑. มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ๑.๑ การประชุม/จัดเวทีประชาคม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อการพัฒนา ๑.๒ คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชนมีการประชุม/ จัดเวทีประชาคมอย่างน้อย ๑๒ ครั้ง ต่อปี ☐ ๒. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านโดยพิจารณาจากการผ่านเกณฑ์ (ผ่านทั้ง ๒ ข้อ) * คนในครัวเรือน อย่างน้อย ๑ คน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือคนในแต่ละครัวเรือน อย่างน้อย ๑ คน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนเฉพาะกิจ หรือสมาชิกองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านตำบลนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ร้อยละ ๙๕ ของครัวเรือนทั้งหมด ในหมู่บ้าน ชุมชน * คนในครัวเรือนอย่างน้อย ๑ คน เคยร่วมทำกิจกรรมสาธารณะด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือ ในรอบปีที่ผ่านมา คนในแต่ละครัวเรือน อย่างน้อย ๑ คน ได้เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน โดยการออกแรงงาน เงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น สร้าง/ซ่อมแซมถนน ลอกคลอง การกำจัดขยะมูลฝอยและน้ำเสีย แปรรูปผลผลิต เป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ครบทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ชุมชน	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. ครัวเรือน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★ ๒. มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้คนในหมู่บ้าน/ชุมชนต้องปฏิบัติ ควรปฏิบัติและ/หรือข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุข	☐ ๑ หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำข้อปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีต วัฒนธรรม ประเพณี ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ที่ก่อให้เกิดความสงบของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ☐ ๒. คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ร้อยละ ๗๐ ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน	๑. ครัวเรือน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★★ ๓. มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก ๑. หมู่บ้านมีกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน ๒. มีการจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยากจน ด้อยโอกาสและคนที่ประสบปัญหา	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการ อย่างน้อย ๑ กองทุนและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้รับการบริการจากกองทุนครบทุกคน ☐ ๒. คนยากจน ด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการ อย่างน้อยร้อยละ ๕๐	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★ ๔. ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความตื่นตัว และรู้จักรักษาสีทิวทัศน์ที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ	☐ ๑. คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่จริง ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุด ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๙๐ ของคนที่สิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่จริง ☐ ๒. การจัดเวทีประชาคม มีตัวแทนคนในครัวเรือนเข้าร่วมเวทีร้อยละ ๗๐ ของครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★★ ๕. มีคุณธรรม/จริยธรรม หมู่บ้าน/ชุมชนยึดมั่นในคุณธรรม/จริยธรรมอันดีงาม ซึ่งคนในหมู่บ้าน/ชุมชนประพฤติตนและปฏิบัติร่วมกันในการดำรงชีวิต	☐ ๑. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติตามศาสนากิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (ทั้งหมู่บ้าน) อย่างน้อยปีละ ๓-๔ ครั้ง ☐ ๒. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีและมารยาทไทย ☐ ๓. มีกิจกรรมประกาศเกียรติคุณบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในหมู่บ้าน ☐ ๔. มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เกื้อกูล ยกย่องให้เกียรติ ☐ ๕. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถจัดการความขัดแย้งได้	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน ๓. หมู่บ้าน/ชุมชน ๔. ครัวเรือน ๕. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๓ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
๖. คนในหมู่บ้าน ชุมชนปลอดภัย คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชนปลอดภัยปลอดยาเสพติดในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ ๑๐๐ ☐ ๒. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการส่งเสริมการ ลด ละ เลิกอบายมุข อย่างน้อย ๑ กิจกรรม ในรอบ ๑ ปีที่ผ่านมา ☐ ๓. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ติดสุรา ร้อยละ ๑๐๐ ☐ ๔. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ ๙๐ ☐ ๕. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ติดการพนัน ร้อยละ ๑๐๐ ☐ ๖. ครอบครัวอบอุ่น ในรอบปีที่ผ่านมา ครักเรือนนี้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน มีความเคารพ นับถือซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือ สมาชิกในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน คนอยู่คนเดียวมีความสุข ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวอบอุ่น ร้อยละ ๑๐๐	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๓ ข้อ (ต้องผ่าน ข้อ ๑, ๒ และข้ออื่นอีก ๑ ข้อ) ☐ ไม่ผ่าน
๗. มีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้าน/ชุมชนเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างน้อย ๖ ครั้ง ☐ ๒. ครักเรือนหลักนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ อย่างน้อย ร้อยละ ๗๐ ของครักเรือนในหมู่บ้าน	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
๒. ด้านเศรษฐกิจ ๕ ตัวชี้วัด			
★๘. มีการจัดทำบัญชีครักเรือน คนในครักเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของครักเรือนเป็นประจำ	☐ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครักเรือนเป็นประจำ ร้อยละ ๕๐ ของครักเรือนในชุมชน	ครักเรือน	☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★★๙. มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ คนในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมดังกล่าวได้	☐ ครักเรือนมีการผลิตและการอุปโภค/บริโภค เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ ๗๕ ของครักเรือนในชุมชน	ครักเรือน	☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★๑๐ มีการรวมกลุ่มเฝ้าพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น	☐ ๑. คนในครักเรือนร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามเกณฑ์ (คนในครักเรือน อย่างน้อย ๑ คน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือ คนในแต่ละ ครักเรือน อย่างน้อย ๑ คน ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนเฉพาะกิจ หรือสมาชิกองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านตำบลนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ร้อยละ ๙๕ ของครักเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ชุมชน) ☐ ๒. กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีกระบวนการจัดการองค์ความรู้	๑. ครักเรือน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★★๑๑ มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย หมู่บ้านมีการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ และ/หรือส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย (กลุ่มออมสัจจะ กองทุนหมู่บ้าน เยาวชนเพื่อนำไปลงทุน	☐ ๑. ครักเรือนมีการเก็บออมเงิน ร้อยละ ๘๐ ของครักเรือนทั้งหมด ☐ ๒. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ และ/หรือกองทุนการเงินอื่น ๆ อย่างน้อย จำนวน ๓ กลุ่ม ☐ ๓. ครักเรือนมีการออมเงินในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ออมวันละ ๑ บาท ฯลฯ	๑. ครักเรือน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน ๓. ครักเรือน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ (ต้องผ่านข้อ ๑) ☐ ไม่ผ่าน
๑๒. มีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการ	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชนมีจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจ	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
ดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หมู่บ้านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน	ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างน้อย ๑ กลุ่ม ☐ ๒. กลุ่มตามข้อ ๑ มีกิจกรรมให้บริการและสร้างรายได้หรือลดรายจ่ายแก่สมาชิก อย่างน้อย ๑ กิจกรรม เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน (เช่น โรงสีชุมชนร้านค้าชุมชน บัณฑิตน้ำมัน ฯลฯ)		
๓ ด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย ๗ ตัวชี้วัด			
★๑๓. มีข้อมูลของชุมชน มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของชุมชน	☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน ครบทุกขั้นตอน ดังนี้ - มีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ ฯ - จัดเก็บโดยอาสาสมัคร - บันทึก/ประมวลผล - การประชาคม เพื่อรับรองผล - จัดทำสำเนาข้อมูลเก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ทุก ขั้นตอน ☐ ไม่ผ่าน
★★๑๔. มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน ใช้ข้อมูลของหมู่บ้านในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งเป็นแผนที่แสดงถึงทิศทาง แนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน	☐ ๑.หมู่บ้าน/ชุมชนมีการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การจัดทำแผนชุมชน แผนการพัฒนากลุ่ม/องค์กร ☐ ๒.หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถนำกิจกรรมในแผนชุมชนไปปฏิบัติจริงอย่างน้อย ร้อยละ ๓๐ ของแผนชุมชน	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
๑๕.มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า หมู่บ้านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า	☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการ สืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า - มีการจัดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีการรวบรวมและแยกหมวดหมู่ - มีกิจกรรมสืบทอดและถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น - นำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม อย่างน้อย ๑ กิจกรรม	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ทุก ขั้นตอน ☐ ไม่ผ่าน
★๑๖.มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน หมู่บ้านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้าน ได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์ความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต	☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ และมีการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★๑๗.มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ๑. มีกิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน ๒. มีการนำไปใช้อย่างเหมาะสม และเกิดความคุ้มค่า	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน อย่างน้อย จำนวน ๔ กิจกรรม ☐ ๒. คนในหมู่บ้านที่ได้เรียนรู้แล้วนำไปใช้อย่างเหมาะสม และเกิดความคุ้มค่า ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๕๐ ของคนที่เรียนรู้	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. คราวเรือน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
๑๘.มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา หมู่บ้านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือ	☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่ม/เครือข่าย เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้าน/ชุมชน หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา ฯลฯ	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
ระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำ กิจกรรมต่างๆ			
★★๑๙. มีการปฏิบัติตาม หลักการของการพึ่งตนเอง คนในหมู่บ้าน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ด้วยตนเอง อย่างน้อย ๒ เรื่อง ในรอบปีที่ผ่านมา ☐ ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำแผนชุมชนโดย กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
๔.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๔ ตัวชี้วัด			
★ ๒๐. มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีการสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน	☐ ๑. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมให้ความรู้ ด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ☐ ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการวางแผนการอนุรักษ์ ฯ	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★๒๑.มีกลุ่ม/องค์กรด้าน สิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกลุ่ม/องค์กรที่คนในหมู่บ้าน ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย กับกลุ่ม/ องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ	☐ ๑.หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มฯเพื่อการบริหารจัดการ ยึดหลักการมีส่วนร่วม(เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำรักษาหน้า) ☐ ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้าน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ)	๑. หมู่บ้าน/ชุมชน ๒. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★★๒๒.มีการใช้พลังงานทดแทน ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของ ชุมชน หมู่บ้านมีกระบวนการส่งเสริมให้คน ในหมู่บ้านเรียนรู้ ทดลอง และ เลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ	☐ ๑.ครัวเรือนมีกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงาน ร้อยละ ๒๕ ของครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การ เปลี่ยนหลอดไฟแบบประหยัด การใช้รถจักรยานแทนการ ใช้รถยนต์ ฯลฯ ☐ ๒. ครัวเรือน มีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน ร้อยละ ๒๕ ของครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน (เช่น การทำน้ำมัน เชื้อเพลิงจากพืช,สัตว์ หรือน้ำมันที่ผ่านการใช้งานแล้ว(ไบโอ ดีเซล) การทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์ ฯลฯ) ☐ ๓. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมเพื่อการลดการใช้พลังงาน และมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน ร่วมกัน อย่างน้อยปี ละ ๑ ครั้ง	๑. ครัวเรือน ๒. ครัวเรือน ๓. หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ๒ ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
๒๓. มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้พัฒนา แะ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน	☐ หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ อย่างยั่งยืน (เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยว หัตถกรรม เชิงเกษตร อนุรักษ์ แปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้ม คว้นไม้ ฯลฯ)	หมู่บ้าน/ชุมชน	☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

๓. การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH)

แนวทางดำเนินการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม

๓.๑ การเตรียมการจัดประชุม

๓.๑.๑ ผู้นำการประชุม หรือวิทยากรกระบวนการ ในการจัดประเมิน ต้องทำความเข้าใจใน
กระบวนการ ขั้นตอนการจัดการประชุม รวมทั้งต้องศึกษารายละเอียด ความหมายของตัวชี้วัด เตรียม
คำถามที่สามารถสร้างความเข้าใจหรือสื่อสารกับผู้เข้าร่วมประชุมได้ตรง และเหมาะสมสำหรับกลุ่มคนใน
แต่ละท้องถิ่น

๓.๑.๒ คณะวิทยากรกระบวนการ ต้องทำความเข้าใจกับทีมงาน สร้างความเข้าใจในขั้นตอน ประเด็นคำถามและการใช้เครื่องมือ แบ่งงานให้ทุกคนในทีมวิทยากรมีบทบาทหน้าที่และสามารถทำงาน แทนกันได้ การจัดสถานที่ ควรจัดเป็นรูปครึ่งวงกลม ๑ – ๒ แถว ไม่ควรซ้อนกันหลายชั้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วม ประชุมมีส่วนร่วมมากที่สุด และสามารถเคลื่อนไหวได้สะดวก เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้งานตาม กระบวนการที่ได้ออกแบบไว้ ให้เพียงพอ

๓.๑.๓ พัฒนาการผู้รับผิดชอบประสานตำบล ต้องมีการเตรียมความพร้อมชุมชนล่วงหน้า โดยการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการเข้าร่วมประชุม เตรียมข้อมูล ความเป็นจริง ของชุมชนเพื่อร่วมกันตัดสินใจในการประเมิน หรือการประสาน คัดเลือกตัวแทนชุมชน

๓.๑.๔ กลุ่มเป้าหมาย ควรเป็นตัวแทนของทุกครัวเรือนในหมู่บ้านหรือตัวแทนของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำกลุ่ม (ถือว่าเป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพและผู้แทนกลุ่มคน) ผู้นำ คุ่มหรือกลุ่มบ้าน

๓.๒ การจัดการประชุม

๓.๒.๑ แนะนำทำความรู้จัก สร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ระหว่างทีมวิทยากร กระบวนการกับชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม

๓.๒.๒ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประเมินและสร้างความรู้สึกลดภัยในการประเมิน วัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อต้องการทราบความรู้สึกของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นสุข ซึ่งเป็น ความรู้สึก พอใจ สบายใจ สะดวก หมดห่วง ไร้กังวล ต่อสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน มากน้อยเพียงใด หลังจากที่ได้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ในช่วงเวลา ที่ผ่านมา

- การประเมินเป็นการกระทำโดยชุมชนเพื่อผลต่อชุมชนโดยตรง ไม่เกี่ยวข้องกับการ ประกวด ไม่แข่งขันกับใคร ทำแล้วรู้ตัวเองว่าเป็นอย่างไร

- การประเมินให้ทราบผลที่เป็นการสะท้อนเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาและพิจารณา เชื่อมโยงย้อนไปถึงวิธีการต่างๆ ที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็น เป็นสุข ด้วย

ความสุขคือ ความสมดุลของความรู้สึก ของประชาชน ที่ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ หรือไม่ทำอะไรที่ ไม่ต้องการ รวมทั้งการ ได้รับในสิ่งที่ต้องการและไม่ถูกบังคับให้รับสิ่งที่ไม่ต้องการ ทำให้เกิด รู้สึกพึงพอใจ สบายกายสบายใจ สะดวก ไม่มีห่วง ไร้กังวล เป็นสภาพปกติของแต่ละคน ซึ่งถือเป็นความรู้สึกที่เป็น “ความสุข” ในขณะที่อาการตรงข้ามจะถือว่า เป็น “ความทุกข์”

ทั้งนี้เกิดจากความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงเกิดขึ้น เป็นความสุขจากภายใน “จิตที่เป็นกลาง” การประเมินความสุข จึงเป็นการนำสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุให้เกิดความสุขของประชาชนในชีวิตประจำวัน แล้วทำให้เกิดความสุขให้ขึ้นใน “จิตใจของประชาชน”

การประเมินระดับความ“อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวม ของชุมชน ประเมินแบบมีส่วนร่วม สามารถวัดความรู้สึกเฉพาะ ในช่วงเวลาการประเมินว่าประชาชนรู้สึกอย่างไร มีความสุขเท่าไร ทั้งนี้ เพราะมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

๓.๒.๓ วิธีการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การประเมินแต่ละองค์ประกอบเป็นรายตัวชี้วัด

๑) **ประเมินเป็นรายตัวชี้วัด** วิทยากรกระบวนการจะอธิบายความหมายของตัวชี้วัดแต่ละ ตัวในแต่ละองค์ประกอบให้ที่ประชุมเข้าใจ

๒) ที่ประชุมจะร่วมกันพิจารณาตัวชี้วัด นั้นๆ ว่ามี สถานการณ์และกิจกรรมอะไร หรือ พฤติกรรมการปฏิบัติอย่างไร ที่ทำให้ตัวชี้วัดนั้นเกิดขึ้นจริงแล้วมีความสุข จากนั้นให้ที่ประชุมให้คะแนน จากสถานการณ์ กิจกรรม พฤติกรรม ต่างๆ ที่เสนอมานี้ว่า ปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร ยังสร้างความไม่ สะดวก ไม่สบาย ไม่พอใจ ทำให้เป็นกังวลอยู่หรือไม่ มากหรือน้อย ถ้าเป็นมากแสดงว่ามี ความสุขน้อย จะต้องให้คะแนนต่ำ แต่ถ้าเป็นไปใน ทิศทางตรงข้ามก็จะมี ความสุขมาก ต้องให้คะแนนสูง

เช่น องค์ประกอบที่ ๑.การมีสุขภาพะ ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ ถ้าท่านมีความรู้ในการสร้างสุขภาพ ร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนนาน หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เข้าใจและปฏิบัติตาม หลักโภชนาการ ไม่เป็นโรคทั้งติดต่อและไม่ติดต่อ มีหลักประกันสุขภาพ มีโอกาสได้รับการรักษาจากแพทย์ พยาบาล อย่างสะดวก

ถามที่ประชุมว่า “ในหมู่บ้านของเรา มีอะไรที่จะยืนยันว่าตัวชี้วัดนี้จะเป็นไปได้จริง” นำ คำตอบที่ได้มาเป็นเกณฑ์พิจารณา ให้คะแนน โดยคำตอบที่ได้อาจเป็น

- ได้รับความรู้การดูแลสุขภาพจาก อสม. ทุกเดือน
- จัดเวทีการเรียนรู้เรื่องการรักษาสุขภาพในชุมชน เป็นประจำ
- รับประทานอาหารไร้สารพิษจากการปลูกพืช ผัก ไร่กินเอง
- มีกิจกรรมออกกำลังกายทุกวันทุกคน เป็นต้น

เมื่อนำเหตุผลจากการทำกิจกรรม และการปฏิบัติตน ข้างต้นที่ให้มาทั้งหมด มีความรู้สึกละเอียด พอใจ สบายใจ สะดวก หรือว่าเป็นห่วง กังวล อย่างไร ควรได้ค่าคะแนนความสุขเท่าไร จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน (คะแนนความสุขต่ำสุดคือ ๑ ความสุขสูงสุดคือ ๕ คะแนน) วิธีการให้คะแนน ตามกติกาที่ได้ตกลงกันไว้

๓) ที่ประชุมอาจจะพิจารณาเพิ่มเติมตัวชี้วัด ที่คิดว่าจำเป็นหรือเหมาะสมต่อการใช้งาน สำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน ได้ตามที่ต้องการ อาจเพิ่มในองค์ประกอบเดิมหรือเพิ่มองค์ประกอบใหม่ก็ได้ เมื่อ เพิ่มเติมแล้วให้ใช้วิธีการประเมิน ให้คะแนนเช่นเดียวกันกับตัวชี้วัดเดิม

๔) วิธีการให้คะแนน ให้เป็นแนวทางที่ทีมวิทยากรเห็นว่าเหมาะสมและถนัด ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น

๔.๑) การยกมือให้คะแนนซึ่งเป็นวิธีที่ง่าย ใช้วัสดุอุปกรณ์น้อยแต่มีผลเสียคือมักจะให้ คะแนนตามกันหรือมีการควบคุมกำกับจากผู้หนึ่งผู้ใดได้ และใช้เวลามากต้องยกมือถึง ๕ ครั้งในหนึ่ง ตัวชี้วัด

๔.๒) การยกป้ายด้วยกระดาษสี ๕ สีโดยเขียนหมายเลขคะแนนกำกับไว้ ๑ สี ๑ ระดับ คะแนน เมื่อเวลาให้คะแนนให้ยกพร้อมกัน ทีมงานช่วยกันนับคะแนนว่าแต่ละข้อมีผู้ให้คะแนนใด จำนวน เท่าไหร่ โดยยกป้ายคะแนนครั้งเดียวในแต่ละตัวชี้วัด ไม่เสียเวลาเหมือนการยกมือ ข้อเสียคือต้องเตรียม อุปกรณ์มากยิ่งผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากเพราะต้องทำให้เท่ากับจำนวนผู้เข้าประชุม

๔.๓) การใช้สติ๊กเกอร์หรือเข็มหมุดปักบนแผ่นชาร์ทเพื่อให้คะแนน

๕) การคิดคะแนน กรณีให้คะแนนเป็นรายตัวชี้วัด

๕.๑) ในการตัดสินใจให้คะแนนของที่ประชุมในแต่ละตัวชี้วัด หากที่ประชุมสามารถสร้างการแลกเปลี่ยนเหตุผลกันให้เกิดการยอมรับในค่าคะแนนเดียวโดยไม่ต้องออกเสียงลงคะแนนก็จะเป็นฉันทามติเดียวกัน แต่จะใช้เวลาในการพิจารณาอภิปราย แลกเปลี่ยนกันมาก

๕.๒) ในการออกเสียงลงคะแนนด้วยวิธียกมือ ติดสติ๊กเกอร์ หรือปักเข็มหมุด หรือวิธีอื่นๆ ที่ต้องใช้แรงนับความถี่ เพื่อหาค่าเฉลี่ยในแต่ละตัวชี้วัด ให้ คำนวณโดย ใช้ค่าคะแนน คูณด้วยจำนวนคนที่ให้คะแนน ในคะแนนนั้น บวกด้วยค่าคะแนนอื่นทุกค่า หารด้วยจำนวนผู้ให้คะแนนในข้อนั้นเช่น ผู้เข้าประชุม ๑๐๐ คน มีผู้ให้คะแนนในตัวชี้วัดหนึ่งดังนี้ ผู้ให้คะแนน ๑ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๒ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๓ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๔ จำนวน ๓๐ คน ผู้ให้คะแนน ๕ จำนวน ๔๐ คน การคำนวณ ดังนี้ $(๑ \times ๑๐) + (๒ \times ๑๐) + (๓ \times ๑๐) + (๔ \times ๓๐) + (๕ \times ๔๐)$ หารด้วย ๑๐๐ (จำนวนผู้ออกเสียงทั้งหมด) เท่ากับ ๓.๘ คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดนั้น

คะแนน	๑	๒	๓	๔	๕	รวม
จำนวนคน	๑๐	๑๐	๑๐	๓๐	๔๐	๑๐๐
คิดคะแนน	$๑ \times ๑๐ = ๑๐$	$๒ \times ๑๐ = ๒๐$	$๓ \times ๑๐ = ๓๐$	$๔ \times ๓๐ = ๑๒๐$	$๕ \times ๔๐ = ๒๐๐$	$๓๘๐ / ๑๐๐ = ๓.๘$

กรณีการคิดคะแนนเป็นรายองค์ประกอบ หากให้ที่ประชุมให้คะแนนครั้งละองค์ประกอบ ให้นำค่าคะแนนของทุกตัวชี้วัดในองค์ประกอบมารวมกัน หารด้วยจำนวนตัวชี้วัดในองค์ประกอบ ใช้เป็นค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบนั้น เช่น องค์ประกอบที่ ๑ การมีสุขภาวะ มีตัวชี้วัดทั้ง ๓ ตัวชี้วัด ใช้คะแนนทั้ง ตัวชี้วัดมารวมกันแล้วหารด้วย ๓ เป็นคะแนนเฉลี่ย

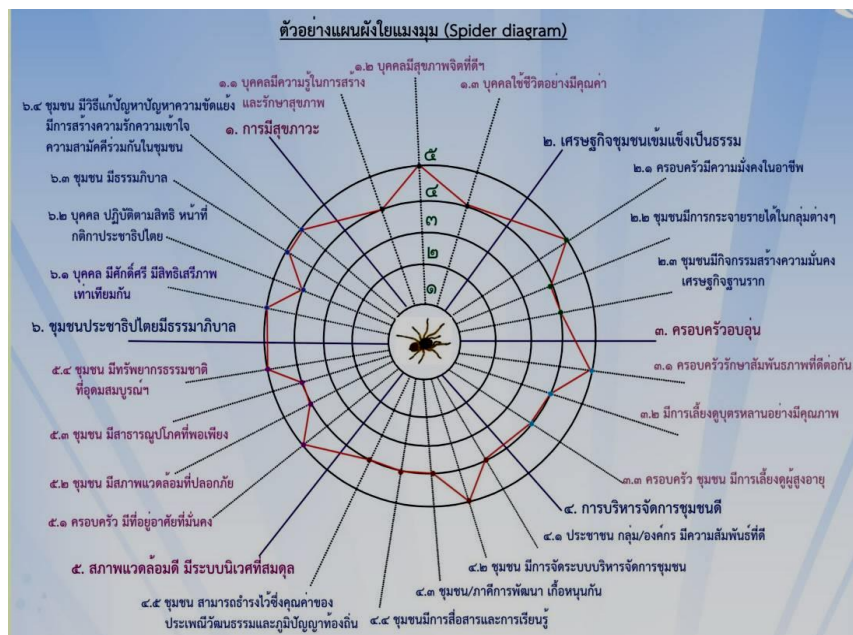
๖) เครื่องมือในการประเมิน

แผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) เป็นเครื่องมือแสดงผลการให้คะแนนในรูปกราฟเส้น ในผังวงกลม เส้นวงกลม ๕ วงแสดงระดับคะแนน วงใกล้จุดศูนย์กลางคะแนนต่ำสุด (เป็นทุกข์มาก) วงนอกคะแนนสูงสุด (เป็นสุขมาก) เส้นที่เชื่อมต่อจากจุดกึ่งกลางถึงตัวชี้วัดเพื่อแสดงว่าเป็นตัวชี้วัดนั้น และป้องกันความสับสนในการลงคะแนน การลงคะแนนอาจให้ทำเครื่องหมายในช่องว่างเหนือเส้นในแต่ละวงคะแนนหรือบนเส้นของตัวชี้วัดนั้นๆ

การบันทึกคะแนนลงในแผนผังใยแมงมุม คือ ในการลงคะแนนเป็นรายตัวชี้วัด เมื่อได้คะแนนที่ตกลงกันแล้ว ให้นำค่าคะแนนเขียนลงบนเส้นของตัวชี้วัดแต่ละตัว รวมทั้งคะแนนของแต่ละองค์ประกอบ เช่น กรณีใช้วิธีนับคะแนน ใน (๑) (วิธีการอื่นคะแนนอาจมีค่าเป็นจุดทศนิยม) ที่องค์ประกอบที่ ๑ การมีสุขภาวะ มีตัวชี้วัด ๓ ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ ตัวชี้วัดที่ ๑.๒ ตัวชี้วัดที่ ๑.๓ ได้คะแนน ๔ , ๕ และ ๔ ตามลำดับ ให้ทำเครื่องหมายตรงจุดตัดกันของเส้นของตัวชี้วัดกับเส้นคะแนนที่ได้ เมื่อทำเครื่องหมายครบทุกตัวชี้วัดแล้ว ให้ลากเส้นจากเครื่องหมายจากตัวชี้วัดหนึ่งไปตัวชี้วัดที่ใกล้กัน ต่อเนื่องจนครบ (ดังที่แสดงในรูป)

ผลคะแนนสามารถใช้เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาได้ การใช้เครื่องมือนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้สึกเพลิดเพลิน ไม่เป็นทางการนัก สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

สามารถเข้าใจ อ่านค่าได้เอง เมื่อสรุปคะแนนแล้วจะเห็นแนวทางในการดำเนินการ ที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพราะ คะแนนต่ำ และการพัฒนาเพิ่ม อนุรักษ์สืบทอด เมื่อได้คะแนนสูงอยู่แล้ว

แผนภาพแสดงตัวอย่างแผนผังใยแมงมุม (Spider diagram)

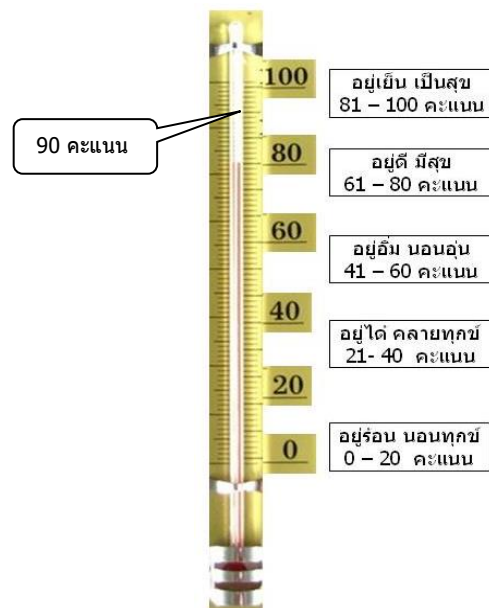
ขั้นตอนที่ ๒ การประเมินความสุขของหมู่บ้านรวมทุกตัวชี้วัด

การประเมินในขั้นตอนนี้ เป็นไปเพื่อสร้างความมั่นใจในค่าคะแนนอีกครั้ง การประเมินในขั้นตอนนี้ไม่จำเป็นต้องนำค่าคะแนนจากการประเมินในขั้นตอนที่ ๑ มาใช้ เพราะเป็นการใช้เครื่องมืออีกชนิดหนึ่ง สำหรับใช้สร้างความเชื่อมั่นในการประเมินและตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน ซึ่งจะให้ผู้ประเมินเปรียบเทียบผลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ค่าคะแนนในการประเมินเป็นรายตัวชี้วัดโดยแผนผังใยแมงมุม มีค่าคะแนนสูง แต่ค่าคะแนนในการประเมินรวม โดยปรอทวัดความสุข มีค่าคะแนนต่ำ ทำให้เห็นว่า อาจมีปัจจัยบางประการที่ทำให้ค่าคะแนนผกผันกัน เช่น ไม่ได้ตั้งใจ ไม่เข้าใจในความหมายของตัวชี้วัด ให้คะแนนผิด หรืออื่นๆ ในการประเมินเป็นรายตัวชี้วัด รวมทั้งอาจมีเรื่องที่ยังหวัง กังวล ไม่พอใจ ที่ไม่ได้ระบุไว้เป็นตัวชี้วัด ซึ่งวิทยากรกระบวนการจะต้องซักถามเพื่อหาเหตุผลเพิ่มเติม จึงเป็นการตรวจสอบทิศทางว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ มีสาเหตุมาจากอะไร ต้องเพิ่มเติมอะไรหรือไม่

วิธีการประเมินและการคิดค่าคะแนนความสุขในภาพรวมของชุมชน โดยให้ที่ประชุมคิดถึงสภาพของชุมชนโดยรวมด้วยตัวชี้วัดทุกตัวที่ได้พูดคุย ทำความเข้าใจกันไปแล้วเป็นแนวทางพิจารณาในการให้คะแนน โดยคิดค่าคะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน “ถ้าคะแนน ๑๐๐ คะแนน ความสุขในหมู่บ้านของเรามีเท่าไร” หาข้อยุติเป็นตัวเลขคะแนน เช่น ที่ประชุมมีมติ ให้เป็นคะแนน ๙๐ จึงนำไปแสดงบนปรอทวัดความสุข เพื่อเปรียบเทียบกับระดับความสุขเป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดแก้ปัญหา ทำกิจกรรมไปสู่เป้าหมายใหม่เพื่อเพิ่มค่าคะแนนในการประเมินครั้งต่อไป

เครื่องมือสำหรับการประเมินในขั้นตอนนี้ ใช้ปรอทวัดความสุข เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เห็นเป้าหมายการพัฒนาในการเพิ่มความสุขมวลรวมของชุมชน โดยคนในชุมชนทั้งหมดเห็นพ้องต้องกัน

ใช้ตัวชี้วัดทุกตัวจากขั้นตอนที่ ๑ เป็นเกณฑ์การพิจารณา คะแนนที่ได้ จะเห็นถึงระดับความสุขซึ่งจะแสดงว่ามีระดับใด เข้าใกล้เป้าหมาย ความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือไม่ และต้องทำอะไร อย่างไรเพื่อให้ถึงเป้าหมายนั้น

แผนภาพแสดงปรอทวัดความสุข

ระดับคะแนน ๐-๒๐ คะแนน ระดับน้อยที่สุด (อยู่ร้อน นอนทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดความแค้นเคืองในปัจจัยการดำเนินชีวิตไม่มีความสุข มีความกังวล อยู่ตลอดเวลา

ระดับคะแนน ๒๑-๔๐ คะแนน ระดับน้อย (อยู่ได้ คลายทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการที่สามารถปรับตัวใช้ปัจจัยการดำเนินชีวิต และการจัดการกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้บ้าง ยังมีความกังวลใจ ต้องการรับการช่วยเหลือจากภายนอก

ระดับคะแนน ๔๑-๖๐ คะแนน ระดับปานกลาง (อยู่อึด นอนอุ่น) เป็นความรู้สึกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับชุมชน มีความพอใจ สบายใจ สะดวก ระดับเดียวกันหรือเท่าๆ กันกับความกังวลเป็นห่วง ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ระดับคะแนน ๖๑- ๘๐ คะแนน ระดับมาก (อยู่ดี มีสุข) เป็นความรู้สึกมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิตให้มีความสุข แก้ไขปัญหาเพื่อลดความห่วงกังวลต่างๆ ได้มาก

ระดับคะแนน ๘๑ -๑๐๐ คะแนน ระดับมากที่สุด (อยู่เย็น เป็นสุข) เป็นความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิต เพื่อตัดความกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น ทำให้รู้สึกพึงพอใจ สบายใจมากที่สุดและคงอยู่ต่อเนื่อง

การประเมินให้ที่ประชุมตัดสินใจเลือกค่าคะแนนกันให้เสร็จก่อน แล้วจึงค่อยเฉลยความหมายในแต่ละระดับก็ทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้น และไม่เป็นการชี้แนะให้เลือกระดับไปในตัว เช่น ตกลงเลือกระดับ ความสุขที่ ๙๒ คะแนน ถือว่าเป็นระดับ “อยู่เย็น เป็นสุข” ถามต่ออีกหน่อยได้ไหมว่าทำไมไม่เต็มร้อย แล้วจะทำอะไรต่อกันดีล่ะ พี่น้อง...

บทที่ ๓

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน

ในปี ๒๕๖๓-๒๕๖๕ กรมการพัฒนาชุมชนได้วางยุทธศาสตร์แห่งความสุขของประชาชน มุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรพัฒนาชุมชนต้องขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดยุทธศาสตร์แห่งความสุขของประชาชน (CDD Happiness Strategy) โดยเน้นย้ำความสำคัญว่ากรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลด้านการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ทุกระดับสู่แผนปฏิบัติการ ภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๔” ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย ครีวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดย มีภารกิจภายใต้ ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล และเสริมสร้างองค์กรให้มีสมรรถนะสูง นอกจากนี้ จะขับเคลื่อนภารกิจด้วยกลไกการพัฒนาชุมชน ซึ่งภารกิจดังกล่าวทำให้กรมฯ ต้องวางแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทุกระดับ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน แก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ และเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ โดยจะยึดมั่นในอุดมการณ์ของการพัฒนาชุมชน มีความเข้าใจ สามารถแปลงนโยบายไปสู่แผนปฏิบัติงาน สามารถขับเคลื่อนภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศ โดยตั้งเป้าเศรษฐกิจฐานรากสมดุล และชุมชนเข้มแข็งด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการให้เป็นวิถีชีวิต

จากหลักการสำคัญของการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวมาข้างต้น สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน จึงเห็นควรมีการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชนอย่างแท้จริง ด้วยแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

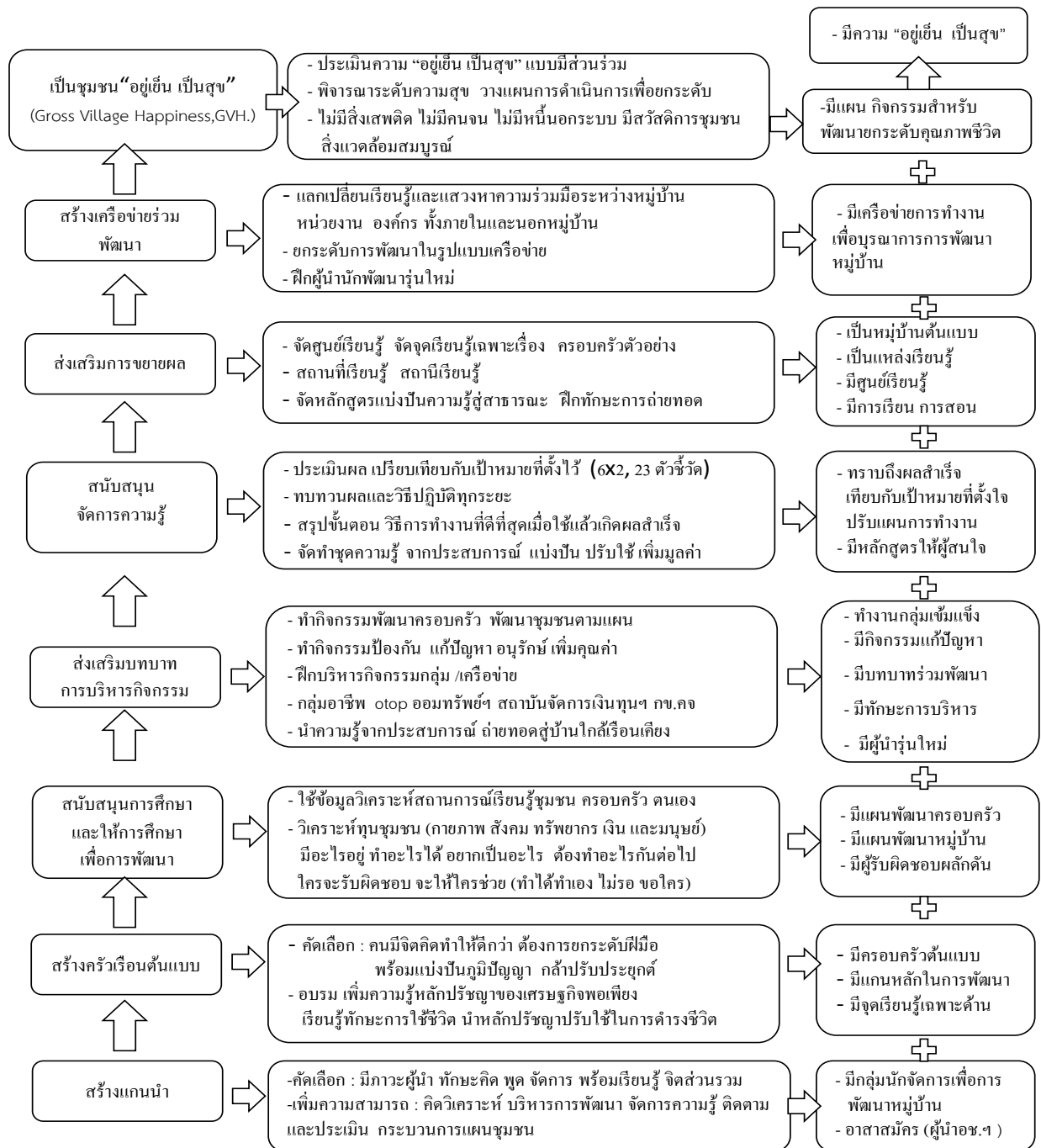
แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน

การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าต่างๆ ที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบและรักษาบรรยากาศแวดล้อมในชุมชนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคน หรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบเคลื่อนไหว ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาทั้งปวง โดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูลใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุมคิดวิเคราะห์ จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนา และบูรณาการเงินทุนทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

การพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อมมีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้ว มาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบ สำหรับการขยายผลแนวทางวิถีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแยกประเภทหมู่บ้านเป็น ๓ ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” ก็เพื่อใช้เป็นต้นแบบในเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่ม หรือมีพื้นฐาน สถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบ ได้โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ที่ต่างกันมากนัก

การจัดกิจกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ จึงมีขั้นตอนที่เริ่มจากการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของผู้นำให้เป็นแกนนำหรือหัวเรี่ยวหัวแรงหลัก ในการนำประชาชนในหมู่บ้านให้ลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการทำแผนชุมชน สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงานโดยคนในชุมชนเอง ผลักดันสร้างความรับผิดชอบให้เกิดกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินการ บริหารจัดการในกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนา ซึ่งสามารถบูรณาการกิจกรรมต่างๆ จากทุกหน่วยงาน โดยมีแผนชุมชนเป็นเครื่องกำกับการพัฒนา เมื่อได้ดำเนินการมีประสบการณ์ มีความรู้ จัดทำเป็นชุดความรู้ มีหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดความรู้ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์เรียนรู้ เพื่อการขยายผลในฐานหมู่บ้านต้นแบบต่อไป ซึ่งผลการจัดโครงการต่างๆ นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ปัญหา อนุรักษ์ เพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนแล้วยังสามารถสร้างภาวะผู้นำ ทักษะการจัดการ สร้างและพัฒนากลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการทำงานในหมู่บ้านด้วยคนคณะเดียว กลุ่มเดียวอาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติ เช่น ขาดทรัพยากร ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยังไม่มาก จึงต้องอาศัยจากผู้ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญหรือแม้กระทั่งการพึ่งพา แลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างกันทั้งกับหน่วยงาน กับองค์กร กับหมู่บ้านอื่นๆ ก็ยังเป็นการยกระดับการทำงานที่กว้างออกไป และทำงานที่ยากและท้าทาย เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นได้ เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

แนวทางในการสร้างระบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านต้นแบบ

แผนภาพแสดงระบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์

๑. สร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านด้วยหลัก “การพึ่งตนเอง” ในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
๒. จัดระบบการบริหารจัดการชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน/เงื่อนไขของกิจกรรม กระบวนการ/ขั้นตอน/วิธีการทำงาน

๑. ดำเนินการประเมินผลหมู่บ้านโดยจังหวัด พร้อมจัดทำทะเบียน/บัญชีหมู่บ้าน ที่ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัดที่กำหนดและเสนอผลการประเมิน ให้ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศพจ.จ.) ตรวจสอบ จัดลำดับและกำหนดเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนเป้าหมาย ๓ ลักษณะดังนี้ คือ

- ๑.๑ ระดับพออยู่ พอกิน
- ๑.๒ ระดับอยู่ดี กินดี
- ๑.๓ ระดับมั่งมี ศรีสุข

๒. สร้างแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผู้นำการพัฒนา (change leader) ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) อยู่ในชุมชน และสามารถนำการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปสู่สิ่งที่ชุมชนต้องการ หรือเป้าหมายที่กำหนด

ผู้นำที่จะสร้างหรือพัฒนาให้เป็นแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ อช. /อช. ผู้นำสตรี ผู้นำเยาวชน อาสาสมัครของหน่วยงานต่างๆ หรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการแต่มีจิตอาสาที่จะเข้าร่วมและพร้อมที่จะนำการพัฒนา เช่น ประชาญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลภูมิปัญญาของชุมชนด้านต่างๆ สำหรับหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแล้ว ควรสนับสนุนให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าไปเป็นแกนนำหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสืบทอดกิจกรรมและกระบวนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้นำชุมชนหรือแกนนำชุมชน/แกนนำหมู่บ้าน จะได้รับการฝึกอบรมความรู้ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อวิถีชีวิต และฝึกทักษะการเป็นผู้นำให้เหมาะสมร่วมกัน เป็นการสร้างภาวะผู้นำด้วยกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่ม สามารถนำไปเสริมสร้างพลังการเคลื่อนไหวของชุมชน ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือตามช่วงโอกาสวิกฤตต่างๆ ของชุมชน จัดระบบการบริหารจัดการของชุมชนไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นหน่วยจัดทำหลักสูตร และดำเนินการฝึกอบรมที่จะพัฒนาแกนนำสำหรับหมู่บ้านขยายผล(บ้านน้อง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับงบประมาณจากกรมฯ หรือจากหน่วยงานอื่นๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่และความจำเป็นสำหรับจังหวัดนั้นๆ นอกจากนี้สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน มีหลักสูตรพัฒนาเพิ่มทักษะในการเป็นผู้นำ นำไปปฏิบัติเป็นต้นแบบในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน/เงื่อนไขของกิจกรรม

๒.๑ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ดำเนินการเพิ่มขีดความสามารถแกนนำหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติ มีความพร้อมและตั้งใจจะทำงานพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องนำความรู้ ความสามารถ ทักษะการจัดกระบวนการพัฒนาบุคคลผู้ด้อยโอกาส พัฒนากลุ่มและหมู่บ้าน สร้างการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ เป็นกลุ่มผู้นำในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบอย่างยั่งยืน เช่น ผู้นำอช. กรรมการกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้นำอื่นๆ ตามหลักสูตรฝึกอบรม

๒.๒ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด จัดกิจกรรมติดตาม นิเทศ แกนนำชุมชน ในการดำเนินงานโครงการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม และช่วยการจัดการความรู้ประสบการณ์การทำงานแกนนำชุมชนแกนนำหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๓. ขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีระบบบริหารจัดการชุมชน

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน

๓.๑ จังหวัดพิจารณาดำเนินการในหมู่บ้านที่ได้ดำเนินการประเมินผลและจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย (๒๓ ตัวชี้วัด) ๓ ลักษณะดังนี้ คือ “พออยู่พอกิน” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน ๑๐ - ๑๖ ตัวชี้วัด) “อยู่ดี กินดี” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน ๑๗ - ๒๒ ตัวชี้วัด) “มั่งมี ศรีสุข” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน ๒๓ ตัวชี้วัด) เลือกหมู่บ้านลักษณะใดก็ได้ ที่ต้องการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบและมีความพร้อมในการบูรณาการกิจกรรมของการพัฒนาของกรมฯ โดยใช้พื้นที่เป็นหลัก

๓.๒ อำเภอดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามลักษณะของหมู่บ้าน ด้วยกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

๓.๒.๑ ส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน ๓๐ ครอบครัว โดยคัดเลือกครอบครัวพัฒนาที่สมาชิกในครอบครัวมีคุณสมบัติและมีกิจกรรมสมควรเป็นแบบอย่าง และต้องการเข้าร่วมโครงการฯสามารถขยายผลสู่ครอบครัวอื่นๆ ด้วยการจัดให้เป็นจุดเรียนรู้ชุมชนได้

การคัดเลือกครอบครัวพัฒนามาเป็นต้นแบบและร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา ดำเนินการโดยแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านการฝึกอบรมจากจังหวัด หรือหลักสูตรการพัฒนาแล้วร่วมกับเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนา จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อแจ้งแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน และคัดเลือกครอบครัวพัฒนาจากครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในระยะเริ่มต้น คัดเลือกอย่างน้อย ๓๐ ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน หรือเฉลี่ยร้อยละ ๓๐ ของครัวเรือนทั้งหมด ให้กระจายไปตามคุ้มต่างๆ ภายในหมู่บ้าน เมื่อพัฒนาเป็นครอบครัวต้นแบบได้แล้วจะได้ขยายผลสู่ครอบครัวอื่นๆในคุ้มบ้านเดียวกันได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน

กรมการพัฒนาชุมชน สนับสนุนงบประมาณสำหรับหมู่บ้านขยายผลในการฝึกอบรมหรือจัดเวทีให้การเรียนรู้แก่ครอบครัวพัฒนา เพื่อให้เข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นครอบครัวต้นแบบในการพัฒนา ด้วยวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การจัดเวทีในหมู่บ้านและไปศึกษาดูงานที่หมู่บ้านพี่ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่จะสร้างความเข้าใจให้แก่ครอบครัวพัฒนาได้

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหมู่บ้าน เน้นให้ครอบครัวพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการฝึกวิเคราะห์ตนเอง จากการทำบัญชีรับ - จ่ายครัวเรือน ซึ่งนำไปสู่การรู้จักตนเองและพึ่งตนเอง และการวางแผนชีวิต เรียนรู้จากเครื่องมือการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด เพื่อให้ครอบครัวพัฒนาการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงสู่ระดับชุมชน และเรียนรู้เครื่องมือเกณฑ์ประเมิน ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด และ เกณฑ์การประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน ๖ องค์ประกอบ ๒๒ ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นเป้าหมายภาพรวมของการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการวางแผนในการไปศึกษาดูงาน

การไปศึกษาดูงานของครอบครัวพัฒนา มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนเห็นของจริงจากผลสำเร็จของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาหมู่บ้าน และนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเองได้ จึงควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และบริบทของชุมชน เช่น ถ้าต้องการปรับทัศนคติ ตั้งปณิธานและเสริมสร้างพลังใจ อาจเลือกพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ถ้าต้องการเรียนรู้การบริหารจัดการชุมชน ฐานเรียนรู้หรือกิจกรรมความสำเร็จของกลุ่มหรือของหมู่บ้าน ก็เลือกไปศึกษาจากบ้านพี่ เป็นต้น โดยทีมเจ้าหน้าที่ วิทยากรกระบวนการ และแกนนำหมู่บ้าน ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

เมื่อครอบครัวพัฒนาผ่านการฝึกอบรม การศึกษาดูงานแล้ว จะจัดทำแผนชีวิตของครอบครัวเพื่อนำไปปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และช่วยกันวิเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลทางด้านกายภาพ (ดิน น้ำ ป่า) เพื่อนำไปใช้ในการจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์ชุมชนและทำแผนชุมชนในขั้นต่อไป ให้สอดคล้องกับความจำเป็นตามบริบทของชุมชนและตามศักยภาพของระดับการพัฒนาของ แต่ละหมู่บ้าน ทีมปฏิบัติการระดับอำเภอจะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรและเนื้อหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

วิธีการ ฝึกอบรมครอบครัวพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งที่เป็นแนวคิดหลักการและแนวทางปฏิบัติ และการเตรียมพร้อม ในการเป็นวิทยากรขยายผลสู่ครอบครัวอื่นใน หมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน

- ประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา ให้การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลา ๑ วัน
- ผู้แทนครอบครัวพัฒนา ศึกษาดูงานประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ ระยะเวลา ๒ วัน

๓.๒.๒ การเรียนรู้ตนเองและกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนาและแกนนำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนชุมชน จำนวนอย่างน้อย ๓๐ คน ระยะเวลา ๑ วัน

วิธีการ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้แทนครอบครัวพัฒนา แกนนำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้รอบรู้ด้านต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ตระหนักในสภาพของครอบครัวและหมู่บ้าน เป็นจุดเริ่มในการบริหารจัดการไปสู่เป้าหมายที่เป็นผลสัมฤทธิ์การพัฒนาที่ต้องการ ทั้งในระดับครอบครัวและหมู่บ้าน

- จัดให้มีการประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) เพื่อประเมินสภาพหมู่บ้าน

- จัดให้มีการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) ก่อนการพัฒนา โดยกรรมการหมู่บ้านร่วมกับคณะทำงานระดับตำบล จัดการประเมิน ตามแนวทางการประเมิน ในแบบมีส่วนร่วมและกรอกข้อมูลหมู่บ้าน ตามแบบประเมินหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) คณะทำงานระดับอำเภอรับรองผล การประเมินจัดทำทะเบียนหมู่บ้าน คณะทำงานระดับจังหวัดรับรองผล จัดทำทะเบียนหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบผลกับข้อมูลหลังการพัฒนา

- จัดให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลของครอบครัว เพื่อทำแผนชีวิตของครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชน ข้อมูลทุนชุมชนเพื่อจัดทำใหม่หรือทบทวนปรับแผนพัฒนาหมู่บ้าน ผลที่ได้คือ แผนพัฒนาครอบครัวและแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ สำหรับนำไปเป็น เครื่องมือในการกำกับการบริหารการพัฒนาต่อไป

๓.๒.๓ กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนาและผู้สนใจ ไม่น้อยกว่า ๓๐ คน ไม่ต่ำกว่า ๒ ประเภทๆ ละ ๑ วัน

วิธีการ แกนนำหมู่บ้านจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา/สาธิตกิจกรรมการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมเพื่อสร้างทักษะการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้กำหนดในแผนพัฒนาครอบครัว (แผนชีวิต) หรือแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยฉันทามติของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น อาศัยพื้นฐานความรู้ ทุนชุมชน วัฒนธรรมและภูมิปัญญานำมาใช้ในการประดิษฐ์ อนุรักษ์ ปรับปรุง ประยุกต์ใช้สร้างกิจกรรมต่างๆ ซึ่งชุมชนสามารถออกแบบและสร้างกติกาในการจัดการ เพื่อให้เกิดการดำเนินการต่อเนื่อง คำนึงถึงเป้าหมายผลการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เอง

การจัดกิจกรรมสาธิตเพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้าน สามารถดำเนินการได้ โดยคล่องตัว ไม่มีกรอบจำกัดความต้องการ ของชุมชน ด้วยมุ่งหวังให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ และทักษะ ในการจัดทำกิจกรรมเพื่อการ พึ่งตนเอง ทำกิน ทำใช้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน การบริหาร จัดการในรูปลักษณะกลุ่มหรือ ถ้ามีกลุ่มพร้อมเพิ่มระดับเป็น การฝึกบริหารจัดการในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือทุกรูปแบบงบประมาณ ที่ใช้ในลักษณะของการฝึกปฏิบัติจึงถือว่าเป็นจุดเริ่ม ในการสร้างการมีส่วนร่วมและขยายกิจกรรมสร้างสรรค์ อันเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนด้วย

การจัดกิจกรรมจากพื้นฐานของหมู่บ้านและเป้าหมายการเป็นต้นแบบของหมู่บ้าน ซึ่งนอกจาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) แล้ว ให้พิจารณาถึงความเข้มแข็งอื่นๆ เช่น ระบบบริหารจัดการ ชุมชนที่ชัดเจน ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้จริง เช่น มีจุดเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ มีวิทยากรถ่ายทอด ฯลฯ ชุมชนมีลักษณะของความเข้มแข็งยั่งยืน เช่น มีผู้นำที่สามารถทำงานทดแทน มีกลุ่มองค์กรที่บริหารตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทั่วถึง มีแผนการขยายกิจกรรมเพิ่ม เป็นต้น

ลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินในหมู่บ้าน

“พออยู่ พอกิน”

ผลที่ต้องการ คือ การดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งระบบคิดและกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองให้ได้

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย ส่งเสริมการออม ส่งเสริมการตลาดใช้พลังงานการใช้พลังงานทางเลือกพลังงานทดแทน การปรับปรุงคุณภาพวัสดุเหลือใช้เพื่อใช้ประโยชน์ การ

ส่งเสริมความสัมพันธ์และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในการช่วยเหลือกันทำงาน (การลงแขก) การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การแก้ไข และฟื้นฟู ปัญหาจากสิ่งเสพติด เป็นต้น

“อยู่ดี กินดี”

ผลที่ต้องการ คือ การขยายความเข้มแข็งที่เกิดจากครอบครัวหรือปัจเจกขยายไปสู่ความร่วมมือ สร้างพลัง แบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน สร้างและพัฒนาระบบกลุ่มเพื่อยกระดับคุณค่าในชุมชน

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาพลังงานทดแทน การพัฒนาแผนธุรกิจกลุ่มอาชีพ การเสริมสร้าง สวัสดิการชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต เป็นต้น

“มี มี ศรีสุข”

ผลที่ต้องการ คือ การสร้างเครือข่ายในการสร้างมูลค่าและความร่วมมือการทำงานที่ยาก และอาจมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม องค์กรอื่นๆ จากทั้งภายใน/ภายนอกหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น จัดให้มีการฝึกปฏิบัติ เพิ่มพูนความรู้ จากเครือข่ายที่มีประสบการณ์ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการจัดสวัสดิการชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการอาชีพและเครือข่ายด้านอาชีพ กิจกรรมการเรียนรู้การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ เช่น กิจกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

๓.๒.๔ การสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้นำ ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน ๓๐ คน ระยะเวลา ๑ วัน

วิธีการ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความเข้าใจ ในขั้นตอน ของระบบการบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้าน รูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนเป็นการกำหนดแนวทางในการทำงาน เพื่อส่วนรวมกำหนดบทบาทในการเข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้านของคนในชุมชน หรือ การเรียนรู้เรื่อง การดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง การสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของหมู่บ้าน การป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูปัญหา จากสิ่งเสพติด

๓.๒.๕ การจัดการความรู้การดำเนินการและการเตรียมเป็นหมู่บ้านต้นแบบ

กลุ่มเป้าหมาย

๑) สำหรับการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน ใช้ตัวแทนครอบครัวในหมู่บ้านทุกครอบครัว หรือตัวแทนชุมชน กลุ่ม ต่างๆ เพื่อประเมินระดับ การพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต้นแบบ ตามประกาศของ กระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม

๒) สำหรับการจัดการความรู้ตัวแทนครอบครัวพัฒนาและผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน ๓๐ คน ระยะเวลา ๑ วัน

วิธีการ

จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชนและการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑) กรรมการหมู่บ้านจัดการประชุมร่วมกับคณะทำงานตำบล ทำการประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินหลังการพัฒนา ในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคมของทุกปี คณะทำงานระดับอำเภอรับรองผล การประเมินจัดทำทะเบียนหมู่บ้าน คณะทำงานระดับจังหวัดรับรองผลจัดทำทะเบียนหมู่บ้าน โดยส่งผลการประเมินให้กรมฯ ทราบ ๒ ลักษณะ คือ แบบรายงานการประเมินความสุขมวลรวมแบบมีส่วนร่วมและข้อมูลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๒) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคคล พัฒนากลุ่ม พัฒนาเครือข่าย หรือกิจกรรมอื่นที่มีผลต่อการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จัดทำเป็นเอกสารความรู้อย่างน้อย ๑ ฉบับ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและใช้เป็นชุดความรู้ในการขยายผล และฝึกอบรมการประจำจุดเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ พร้อมรับการศึกษาดูงานจากผู้สนใจ

๔. การประเมินหมู่บ้านและการจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้าน

๔.๑ ระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมเวทีประชาคมในการประเมินฯ

๔.๒ ระดับตำบล คณะทำงานฯ ผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านและจัดการประชุมประชาคมประเมินความรู้สึก “เป็นสุข” ด้วยดัชนีชี้วัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นเกณฑ์ประเมินมีผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับรองผลการประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน

๔.๓ ระดับอำเภอ คณะทำงานฯ พิจารณารับรองผลการประเมินหมู่บ้านของแต่ละตำบล และจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้านฯ ส่งจังหวัด

๔.๔ ระดับจังหวัด รวบรวมจัดทำทะเบียนข้อมูลหมู่บ้านฯ ที่อำเภอรับรองแล้ว ส่งข้อมูลให้กรมการพัฒนาชุมชน

๕. รักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

วัตถุประสงค์ เพื่อรักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของปีที่ผ่านมาให้คงมาตรฐาน ตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน เพิ่มขึ้น

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน/เงื่อนไขของกิจกรรม

๕.๑ ดำเนินการในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนด

๕.๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน

๕.๒.๑ การเรียนรู้ตนเองและกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนาและแกนนำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนชุมชน จำนวนอย่างน้อย ๓๐ คน

วิธีการ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้แทนครอบครัวพัฒนา แกนนำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้รอบรู้ด้านต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ตระหนักในสภาพของครอบครัวและหมู่บ้าน เป็นจุดเริ่มในการบริหารจัดการไปสู่เป้าหมายที่เป็นผลสัมฤทธิ์การพัฒนาที่ต้องการ ทั้งในระดับครอบครัวและหมู่บ้าน

- จัดให้มีการประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) เพื่อประเมินสภาพหมู่บ้าน
- จัดให้มีการประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน เป็นการประเมินความสุขมวลรวมของชุมชนก่อนการพัฒนาซึ่งต้องใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบหลังจากการพัฒนาเสร็จแล้ว
- จัดให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลของครอบครัว เพื่อทำแผนชีวิตของครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชน ข้อมูลทุนชุมชนเพื่อจัดทำใหม่หรือทบทวนปรับแผนพัฒนาหมู่บ้าน ผลที่ได้คือ แผนพัฒนาครอบครัวและแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ สำหรับนำไปเป็น เครื่องมือในการกำกับ การบริหารการพัฒนาต่อไปการเรียนรู้ตนเองและกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๕.๒.๒ กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนาและผู้สนใจ ๓๐ คน ไม่ต่ำกว่า ๑ ประเภท ละ ๑ วัน

วิธีการ แขนงหมู่บ้านจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา/สาธิตกิจกรรมการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมเพื่อสร้างทักษะการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้กำหนดในแผนพัฒนาครอบครัว (แผนชีวิต) หรือแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยฉันทามติของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น อาศัยพื้นฐานความรู้ ทุนชุมชน วัฒนธรรมและภูมิปัญญานำมาใช้ในการประดิษฐ์ อนุรักษ์ ปรับปรุง ประยุกต์ใช้สร้างกิจกรรมต่างๆ ซึ่งชุมชนสามารถออกแบบและสร้างกติกาในการจัดการ เพื่อให้เกิดการดำเนินการต่อเนื่อง คำนึงถึงเป้าหมายผลการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เอง รวมทั้งการเตรียมการ สำหรับรองรับการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านอื่นๆ เช่น สถานที่เรียนรู้ บุคคลที่มีหน้าที่ต่างๆ ทักษะของการทำงาน ในแต่ละตำแหน่งในการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาดูงาน

การจัดกิจกรรมสาธิตเพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้าน สามารถดำเนินการได้โดยคล่องตัว ไม่มีกรอบจำกัดความต้องการ ของชุมชน ด้วยมุ่งหวังให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ และทักษะ ในการจัดทำกิจกรรมเพื่อการ พึ่งตนเอง ทำกิน ทำใช้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน การบริหาร จัดการในรูปลักษณะกลุ่มหรือ ถ้ามีกลุ่มพร้อมเพิ่มระดับเป็น การฝึกบริหารจัดการในลักษณะ เครือข่ายความ ร่วมมือทุกรูปแบบงบประมาณ ที่ใช้ในลักษณะของการฝึกปฏิบัติจึงถือว่าเป็นจุดเริ่มในการ สร้างการมีส่วนร่วม และขยายกิจกรรมสร้างสรรค์ อันเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนด้วย

การจัดกิจกรรมจากพื้นฐานของหมู่บ้านและเป้าหมายการเป็นต้นแบบของหมู่บ้าน ซึ่งนอกจาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) แล้ว ให้พิจารณาถึงความเข้มแข็งอื่นๆ เช่น ระบบบริหารจัดการ ชุมชนที่ชัดเจน ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้จริง เช่น มีจุดเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ มีวิทยากรถ่ายทอด ฯลฯ ชุมชนมีลักษณะของความเข้มแข็งยั่งยืน เช่น มีผู้นำที่สามารถทำงาน ทดแทน มีกลุ่มองค์กรที่บริหารตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทั่วถึง มีแผนการขยายกิจกรรมเพิ่มฯ เป็นต้น

ลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินในหมู่บ้าน

“พออยู่ พอกิน”

ผลที่ต้องการ คือ การดำเนินการเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งทั้งระบบคิดและกิจกรรมเพื่อการ พึ่งตนเองให้ได้

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย ส่งเสริมการออม ส่งเสริมการตลาดใช้ พลังงาน การใช้พลังงานทางเลือกพลังงานทดแทน การปรับปรุงคุณภาพวัสดุเหลือใช้เพื่อใช้ประโยชน์

การส่งเสริมความสัมพันธ์และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในการช่วยเหลือกันทำงาน (การลงแขก)
การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การแก้ไข และฟื้นฟู ปัญหาจากสิ่งเสพติด เป็นต้น

“อยู่ดี กินดี”

ผลที่ต้องการ คือ การขยายความเข้มแข็งที่เกิดจากครอบครัวหรือปัจเจกขยายไปสู่ความร่วมมือ
สร้างพลัง แบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน สร้างและพัฒนาระบบกลุ่มเพื่อยกระดับคุณค่าในชุมชน

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาพลังงานทดแทน การพัฒนาแผน
ธุรกิจกลุ่มอาชีพ การเสริมสร้าง สวัสดิการชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต
 เป็นต้น

“มั่งมี ศรีสุข”

ผลที่ต้องการ คือ การสร้างเครือข่ายในการสร้างมูลค่าและความร่วมมือการทำงานที่ยากและ
อาจมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม องค์กรอื่นๆ จากทั้งภายใน/ภายนอกหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาที่
ยั่งยืน

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น จัดให้มีการฝึกปฏิบัติ เพิ่มพูนความรู้ จากเครือข่ายที่มีประสบการณ์
ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการจัดสวัสดิการชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้าน
การอาชีพและเครือข่ายด้านอาชีพ กิจกรรมการเรียนรู้การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ เช่น
กิจกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

๕.๒.๓ การจัดการความรู้การดำเนินการและการเตรียมเป็นหมู่บ้านต้นแบบ

กลุ่มเป้าหมาย

๑) สำหรับการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน
ตัวแทนครอบครัวในหมู่บ้านทุกครอบครัว หรือตัวแทนชุมชน กลุ่มต่างๆ เพื่อประเมิน ระดับการพัฒนา
ของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต้นแบบ ตามประกาศของ
กระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) และ การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข”หรือความสุขมวลรวม
ของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม

๒) สำหรับการจัดการความรู้ตัวแทนครอบครัวพัฒนาและผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้าน

วิธีการ

- จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวม
ของหมู่บ้าน/ชุมชนและการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน

๑) จัดการประชุมประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) และ การประเมิน
ความ “อยู่เย็น เป็นสุข”หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมิน
หลังการพัฒนา โดยส่งผลการประเมินให้กรมฯ

๒) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติงานที่ประสบ
ความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากลุ่ม พัฒนากลุ่ม พัฒนาเครือข่าย หรือกิจกรรมอื่นที่มีผล
ต่อการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จัดทำเป็นเอกสาร
ความรู้อย่างน้อย ๑ ฉบับ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและใช้เป็นชุดความรู้ในการขยายผล
และฝึกวิทยากรประจำจุดเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ พร้อมรับการศึกษาดูงานจากผู้สนใจได้

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (๒๕๕๑). แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สุภชนิพนธ์ พรินตติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (๒๕๕๐). การพัฒนาชุมชน. ปฐกถาพัฒนากร. กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (๒๕๕๐).เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: ฐานมีเดีย เน็ตเวิร์ค.
- มูลนิธิพระดาบส. (๒๕๕๑). คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ.
- เสนห์ จามริก. (๒๕๓๘). ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชุมชน ประสพการณ์จากนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันชุมชนท้องถิ่น
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (๒๕๕๒). เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๐). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : วิ.เจ.พรินตติ้ง จำกัด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๕). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๕). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (๒๕๕๖). คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. กรุงเทพฯ.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (๒๕๕๔). คู่มือการประเมินความ“อยู่เย็น เป็นสุข”. กรุงเทพฯ.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายโชคชัย แก้วป่อง
นายอุทัย ทองเดช

รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
ผู้อำนวยการสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

รวบรวม/เรียบเรียง

นางวรรณภา ลิ้มพานิชย์

นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ

ปีพิมพ์ มีนาคม ๒๕๖๒

ข้อมูลเพิ่มเติม

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
ชั้น ๕ อาคารรัฐประศาสนภักดี ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
ชั้น ๕ อาคารรัฐประศาสนภักดี ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐
โทร ๐ ๒๑๔๑ ๖๑๑๐
เว็บไซต์ www.chumchon.cdd.go.th